

СВАБОДА

Выдаецца на беларускай мове Янкі Купалы, Максіма Гарэцкага, Антона Луцкевіча без уліку пастановы СНК БССР ад 1933 году.

СВАБОДА – АДЗІНАЕ НА БЕЛАРУСІ АПАЗЫЦЫЙНАЕ ВЫДАНЬНЕ

№ 6—7
КРАСАВІК
1991

год заснавання 1902
БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА
выходзіць з 1990

кошт 50 кап.

На наших старонках:

3-5

Сацыялізм

бяз Маркса й Леніна.

Гутарка з Анатолем Сідарэвічам.

9

Прэзыдэнт пачынае і...
прайграе

Міхась Кукабака распавядае
пра суд над В.Навадворскай

12

«Жадных полякуў ту нема!»
або

Ці перадаеца нацыянальнасць
пры полавых стасунках

ЯК ПРАВІЛЬНА АРГАНІЗАВАЦЬ ГРАМАДЗЯНСКУЮ ВАЙНУ

Калі М.Гарбачаў быў яшчэ маленьki, добры дзядуля Маркс садзіў яго сябе на калені й паўтараў: — Ідзя, унучак, толькі тады робіцца матэрыяльны сілай, калі авалодвае съвядомасцю масаў. — А што, калі гэтая ідэя памылковая? — пытаяўся цікаўны хлопчык. Добры дзядуля Маркс хітравата ўсьміхаўся й казаў: — Памылковая ідэя таксама можа стаць матэрыяльны сілай, але гэта ўжо будзе не стваральнасць, а разбураўальная сіла, і прывядзе яна да крызісу, да заняпаду, да грамадзянскай вайны... ...3 тых часоў мінула шмат гадоў. І вось 26 лютага 1991г. М.Гарбачаў з тэлебачкі ў Менску заявіў пра крызіс і заняпад, пра цалкаммагчымую грамадзянскую вайну. Тут бы і ўспомніць яму туго даўнюю размову з дзядулем і зрабіць выснову: «Сабры! Съвядомасцю масаў завалодала памылковая ідэя! Аж не! Ни ўспомніў... Наадварот. Паўтарыў гэтую хібную ідэю як адзін слушнік, як найпершы парапунак ад заняпаду і выйсьце з крызісу. А съследам за ім з усіх тэлевізараў і газетаў гэтая памылковая ідэя ўжо прарапануеца як збавеніне, як паўтараюць пэнсіянеры ля газэтнага шаптака й школьнікі на ўроку грамадзянства, гаспадыні ў чарсе пас мясяц й перадавыя даяркі з дайльнымі аппаратамі ў рукох. Памылковая ідэя авалодвае съвядомасцю масаў. Выглядае гэтая ідэя так. Паміж рэспублікі й гарадамі, прадпрыемствамі-сумежнікамі, вытворцамі й спажыўцамі парушаюцца традыцыйныя гаспадарчыя сувязі. Заўтра стануть заводы, таварышы! Пачнеца беспрацою, голад і холад, варажнеча і грамадзянская (Працяг на ст ар.4)

ЗЬЕЗД БНФ

23-24 сакавіка ў Менску прайшоў Другі зъезд Беларускага Народнага Фронту. Зъезд прыняў новы Статут і зыніў з поўнае назвы Фронту — БНФ за перабудову «Адрэжэнне» — слова «за перабудову». Галоўны вынік зъезду — пэўная рэарганізацыя Фронту. Па-іншаму цяпер выглядае структура Сойму БНФ. 50 чалавек абранацца на зъездзе, 50 складаюць квоты ад рэгіянальных радаў, новаствораных партый, дэмакратычных арганізацый. У новы склад Сойму абраныя 13 народных дэпутатаў БССР: М.Аксаміт, С.Аntonчык, Л.Баршчэўскі, І.Германчук, В.Голубеў, У.Л.Заблоцкі, Л.Зданевіч, У.Л.Новік, З.Пазняк, С.Папкоў, П.Садоўскі, Г.Сямдзяніава, А.Трусаў, — а таксама шмат дэпутатаў іншых узроўніх. Старшыня Фронту — З.Пазняк, яго намеснікі — У.Голубеў, У.Л.Заблоцкі, Ю.Хадыка.

32,7%

Столькі адсоткаў менчукоў сказали «нэ» гарбачоўскаму Саюзу, «абноўленію» імпэрыі, і «так» — незалежнай Беларусі. Па рэспубліцы супроць таталітарнае імпэрыі выказаліся 16%. Мала гэта ці шмат? Для «традыцыйна паслухмянай» БССР, «Вандэя», «Беларуссии орденоносной», партызанской і г.д. — шмат. Калі ўявіць сабе, што яшчэ 3 гады таму самое пытаньне — быц СССР ці не — было аж

занадта съмелым. Калі ўявіць, што актыўная палітычная сіла ў краіне звычайна не перавышае 20% жыхароў, а нашыя людзі — якраз тая сіла, а не бязвольная маса, меркаваныне якой дыктуете начальніцтва, іх у Менску — кожны трэці, а ў рэспубліцы — больш за мільён; калі ўлічыць, што не абышлося без фальсифікацыяў, што вялізная маса на сельніцтва, найперш вайсковуць, знаходзяцца ў рэспубліцы часова... Калі ўсё гэта ўзяць пад увагу, дык адказ на пастаўлене пытаньне будзе адназначны — беларусы за незалежнасць.

Віншаем усіх чытачоў СВАБОДЫ — хрысьціянам і нехрысьціянаў, хрышчаных і нехрысьція —

з добрым старым беларускім съятам ВЯЛІКАДНЕМ!

К Р О Н І К А

ГАРОДНЯ

* * *

Ад агульнае колькасці гарадзенцаў, што маюць права голасу, «ТАК» Савецкаму Саюзу сказали 51,1% грамадзянаму; «НЕ» — 25,1%.

* * *

Канфэрэнцыя працоўнага калектыву ВА «АЗОТ» прыняла рашэнне забараніць на сваёй тэрыторыі любую палітычную дзеяньсць, пазбавіць парткм КПСС памяшканья, транспарту й фінансаванья, а надалей падобныя паслугі даваць выключна ў аренду і за гроши. Сакратар парткмаму Анатолію Еўстрату пакрываў джана заяўіў, што падае ў суд на родны калектыв. «Гегемон на гегемон», — пракамэнтавалі дэлегаты канфэрэнцыі.

* * *

Паўгады таму на вуліцы Замковай з'явілася мэмарыяльная дошка ў памінь палеглых тут у 1941-44 гадох вязняў габрэйскага гета. Да вайны габрэі складалі тройцю частку насельніцтва Гарадні, сягноўні — меней 1%... Адкрыццё ж памятнага знака адбылося нядыўна — з нагоды прыезду сп. Зандмана, былога вязня гарадзенскага гета, сягоўння грамадзяніна Злучаных Штатаў і мілянера. Адкрыццё мэмарыяльнага знака шырокая сасвітлялася міясцовай прэсай. Сп. Зандман прашанаваў, між іншым, цалкам адрестаўраваць закинутую сінагогу. Гэты помнік архітэктуры занесены ў реестр ЮНЕСКА, займае ж яго дагэтуль мастацкая майстэрня.

* * *

На сваёй III канфэрэнцыі Дэмакратычная Партыя Беларусь (гарадзенская) прыняла рашэнне самарапусціцца. Большасць яе былых сяброву далаўчылася да Беларускай Сацыял-Дэмакратычнай Грамады.

* * *

Пісьменнік Аляксей Карпюк падаў у суд на рэдакцыю «Політичскага собеседніка» і жыхара Гарадні Я.Ледзянёва, які ў сваім артыкуле зьняважыў пісьменніка і яго сям'ю, абвінаваціўшы ўсіх разам у супрацоўніцтве зь немцамі ў гады вайны. А.Карпюк запатрабаваў ад паклёнікаў публічнага прабачэння на старонках таго ж «ПС» і грашовага адшкадавання ў памеры ...1 рубль. Для даведак: у Францыі паклёнікі здаўна плацяць 1 франк, як сімвал сваіх брудных душаў. Справа слухаецца ў Гарадзенскім абласным судзе.

* * *

Моцна выступіў на апошнім пленуме аблкаму КПСС сакратар ВА «ХВАЛЯ» А.Іванчык: «Здесе нам надо подумати и о выступлениях в рабочих коллективах. Все уже побывали в нашем ПО: экстрасенсы, астрологи, колдуны, проходимцы разного толка, но руководители областной парторганизации, Советской власти проявляют не свойственную им робость...» Адказ-

ваць на крытыку на ВА «ХВАЛЯ» падехаў першы сакратар аблкаму У.Сямёнаў, які, між іншым, сказаў: «Но так или інache, референдум — это более объективно, чэм мненія депутатов... Не Гамсаходзіа, Ландбергіс или Дементей должны определять судьбу народа, а он сам...»

Алесь Чобат

МАГІЛЁУ

У магілёўскім касцёле сьвятога Станіслава зь нядыўнага часу, рэгулярна праходзіць набажэнства па-беларуску, якія рыхтуюцца юмаганнямі айца Уладыслава і касцёльнай моладзі.

* * *

З кожным днём, нягледзячы на прынятыя Закон аб мовах, становіща роднае мовы ў гарадзкім друку ўсё пагаршаецца. Адзінай рэгулярнай беларускамоўнай передачаю магілеўскага радыё для моладзі «Субяседнік» на дніх была выкупленая аблкомам камсамолу. Новыя гаспадары на нея толькі «перахрысьцілі» яе ў «Молодёжны экспрэс», але і зрабілі эфірную мову расейскай.

Саюз за «чарніла»

У дзень рэфэрэндуму ў нашым раёне было, хто галасаваў за Саюз давалі без талёнаў адну пляшку чарніла і 4 пляшкі піва ў вады рукі. Наш бацька пакрыў дзіўніцца, што прагаласаваў за сябе і за Сашку (гэта мой старэйшы брат), але віна за Сашку не далі.

Сяржук Поклад

в.Кажамякіна,
Краснапольскі раён

Гомля

На ліквідацыю наступстваў катастрофы на ЧАЭС саюзны ўрад нарэшце адшкадаваў 50 мільёнаў інвалідных рублёў (30 мільёнаў даляраў). Гэтую аднаразовую падачку вырашана скарыстацца на будаўніцтва ў Гомлі радыялагічнага цэнтра. Аднак ніхто тут ня думае пакуль, што грошы тым самым могуць па-просту закапаць у зямлю. Дзяля функцыяванання цэнтра валюта патрэбна будзе паставяцца, а не аднаразова. Гэтае праблемы можна пазыбгніць, калі ствараць міжнародны радыялагічны цэнтар, у будаўніцтва якога ўкладуць сродкі разьвітых калістичных краін (ЗША, Францыя, Японія...) Тады будзе і абсталіванье, і съпецяялісты, і валюта. І будоўля не расцягніцца на дзесяцігоддзі. Але гэтаму ёсьць перашкоды. Па-першое, Гомля так і не стала вольнаю эканамічнаю зонаю, як хацелася б гамельчукам, па-другое, будаўніцтва цэнтара трываме пад абласам свайго асабістага кантроля старшыня аблсавету, першы сакратар Гомельскага аблкама КПБ Грахоўскі.

* * *

У афіцыйным друку пададзены вынікі рэфэрэндуму аб захаванні савецкай імперыі. Зы іх бачым, што ў Гомельскай вобласці «за саюз» выказалася ледзь не 90% жыхарства. Але... Так і не былі надрукаваныя вынікі галасавання ў самім абласным цэнтры, а яны істотна адрозніваюцца. У Гомлі ўдзельнічала ў рэфэрэндуме 59,4% ад усіх жыхароў, што маюць права голасу, а ў сваю чаргу з гэтых 59,4 процента за захаванне імперыі выказалася 70 працэнтаў. Няхітрая арыфметыка паказвае, што за саюз з Москвой выказалася менш за палову гомельцаў. Вялікая ж разніца паміж тымі, хто прышоў галасаваць у Гомлі і ў райцэнтрах і вёсках вобласці наводзіць на роздум: а ці не было там тых, хто «прагаласаваў не прагаласаваўшы», а прасьцей — падтасоўкі.

* * *

Рыг-Рыгаровіч

м.Гомля.

САЦЫЯЛІЗМ БЯЗ МАРКСА І ЛЕНІНА

Што гэта такое — сацыялізм бяз Маркса й Леніна — напэўна, добра ведае Анатоль Сідарэвіч. Дагэтуль імя Сідарэвіча — літарата, гісторыка, філэзафа, палітоляга — мы часта сустракалі на старонках «ЛіМа», «Нёмана» ды іншай літаратурнай пэрыёдкі. А на нядайным устаноўчым зьездзе Беларускай Сацыял-Дэмакратычнай Грамады ён выступіў як ідзоляг новае партыі. Перад зъездам А. Сідарэвіч даў інтэрвю нашаму карэспандэнту.

А.А. — Зараз начынаюць узынікаць розныя партыі: Хрысьціянска-Дэмакратычная, Нациянал-Дэмакратычная, Дэмакратычнае партыі Беларусі. Але яны ня дужа карыстаючыя напулярнасцю. Ці упэўнены Вы, што СДГ будзе больш упłyўская ў грамадстве? Хіба людзі яшчэ, не стаміліся ад палітыкі?

А.С. — Людзі стаміліся ад палітыкі таму, што ня бачаць реальных вынікаў. Беларусы такія людзі, што ня любяць хапацца за чубкі. Народны Фронт, магчымы, пайшоў надта рэзка. Наколькі я бачу, ён ня вылучыў разам з агульнадэмакратычнымі патрабаваньнямі реальнай сацыяльно-еканамічнай праграмы. НФ за прыватную ўласнасць. То добра. Але НФ не прадумала сацыяльныя гарантыві. Што ні кажы, а нават у той застойны час была нейкая ўпэўненасць, што пагібеш, але, прынамсі, з голаду не памрэш. Ну, а калі прыйдзе капіталізм? А ён прыйдзе... Якія працујуць зымчальныя межанізмы? Урэшце, я ня думаю, што Хадэ́кі, дай ім Бог здароўя, НацДэ́мы, Дэмакраты (там іх шмат) — і аб'яднаныя і неаб'яднаныя), таксама будзе душа думачы пра гэта. Таму патрабная партыя, якая б не адмаўляла свабоду прадпрымальнікам, але адначасова гаварыла пра калектывнае назапашванье капіталу. Я маю на ўвазе кааператывы, акцыянерныя таварысты. Партыя, якая б адстотвіала права наёмных рабочых. Ва ўсіх цывілізаваных краінах прадпрыемствы працујуць у пэўных рамках. Капіталіст ня мае права плаціць ніжэй пэўнага мінімуму.

— Акты трэстасткі закон...

— Так, антыманапольныя законы. А ў нас пагроза манаполіі ў кожным кроцку. НФ — гэта сукупнасць розных плыняў. Ужо адно кіруніцтва, зірніце: Хадыка, Пазыняк і Ткачоў. Людзі розных партыяў, розных рэлігій. І гэта добра. Але мне здаецца, што найбольш засяроджаная работа павінна быць у палітычных партыях. Што б там ні казалі, а падзел грамадства на сацыяльныя групы ёсьць. Праўда, цяпер зымсціцілі ўсе паніцы. Сённяшні камуніст заўтра стане капіталістам. І гэта будзе дзікі капіталізм, малады, і яму варт будзе падбачыць ад большай норме прыбылку. Вось каб супрацьстаяць гэтым новым эксплюятатарам, і патрэбная партыя абароны наёмнай працы.

— Ня толькі гэта. Шматлікія сумесныя прадпрыемствы, што ўзынікаюць з мэтай любым чынам зарабіць пабойей грошай, гатовыя прадаць на Захад усё, што мы яшчэ маем. Абы толькі сесцы ў «Форды-Скарпіёны».

— Слушна. Тут і абарона свайго народу. Вось дзе мы можам паразумецца зь любой беларускай партыяй. Каб нас не купілі на корані, мы будзем змагацца за законы пра абарону нашай эканомікі ад вонкавага капіталу, пра грамадзянства. А грамадзянства немагчымае без дзяржаўнасці. Некаторыя кажуць, што

у нас слаба акцэнтуеца ўвага на паніцы незалежнасці дзяржавы. Але слова «суверэнітэт» і азначае незалежнасць. Ёсьць Декларацыя аб суверэнітэце. Давайце будзем змагацца за кожны яе пункт. У рамках закона.

— Якім чынам Вы зібираецеся змагацца?

— Калі вы знаёмыя з гісторыя сусветнай сацыял-дэмакратыі, то павінны ведаць, што на пачатку стагодзьдзя ў яе шэрагах зьявіліся вырадкі, блудныя дзецы — большавікі. Яны сказали, што ўсе ідуць не ў нагу, толькі большавікі — у нагу, і пастаўлі ў віну сацыял-дэмакратам апартунізм, рэфармізм і рэвізіянізм. Вось гэтым імадзімі мы й будзем змагацца. Треба зрабіць так, каб нашым рабочым было што губляць.

— Якім чынам?

— Нам трэба падцягаць яшчэ, дай Бог, эканоміку да ўсходзячага ўзроўню, каб узыніць жыццёў ўзровень народа да тога ўсходзячага ж узроўню.

— Я троху іншас меў на ўзве. Усё гэта павінны рабіць тыя, хто мае ўладу.

— Ніводная з цяперашніх партыяў, якія абавязкі прападобнага існаваньне, ня мае хачаць б нейкай групкі ў Вярховным Савеце. У нас ёсьць. І ў Менскім Гарадзкім Савеце — намеснік мэра й група дэпутатаў. Ёсьць і ў іншых гарадзкіх Саветах нашыя прыхільнікі.

— А надалей, якія Вашы пляны?

— Змагацца за галасы выбаршчыкаў. Каб яны, паразуноўваючы нашу праграму і, скажам, камуністу, рабілі выбар. А далей, атрымаўшы пэўную колькасць гласоў, праводзіць рэформы, а не рэвалюцию, не калатнечу. Мы, баронячы работніка разумовавае й фізычнае працы, у аднолькавай меры як селяніна, так і інтэлігента, і рабочага, не заклікаем да экспрапрыяцыі экспрапрыятаў, устанаўленія дыктатуры й іншых экспрэсійных формў барацьбы. СДГ — гэта партыя паступовага дасягнення праграсу. Хаця пасля ўсіх рэпрэсій мы й страйлі сацыял-дэмакратычную традыцыю. У нас у генах ужо закладзена гэтае большавіцкае нецярпенне. Я, калі пазіраю ў пачатак стагодзьдзя, бачу, у чым была трагедыя БНР, беларускай сацыял-дэмакратыі. Яны ўсе былі надта цывілізаваныя для таго жорсткага часу. Ні Міцкевіч, ні Смоліч, ні ўсе астатнія не дазвалялі сабе тое, што рабілі большавікі. Ні тэрор, ні беспадстайная рэпрэсія, усё гэта кровапраліцце.

— Менавіта таму яны не ўтрымалі ўладу?

— Хто ведае, у той час можна было так утрымачаць на ўладзе, ці не. На Украіне ж Дыркторыя ня ўтрымалася й так. Але гэта дэмакратычнае гуманістычнае традыцыі на Беларусі была стражданая. Нам усё трэба аднаўляць і яшчэ вучыцца ў сусветнай сацыял-дэмакратыі, вывучаць гісторыю сваёй, беларускай сацыял-дэмакратыі.

— Мне здаецца, ня толькі гісторыю сацыял-дэмакратыі, але ўвогуле ўсю дэмакратычную традыцыю Беларусі. Вось

кажуць, што зараз у Саюзе немагчымае пабудаваць дэмакратычную дзяржаву, тыму, што Расея ня мае такой традыцыі, а Ангельшчына, да прыкладу, ішла да дэмакратыі сотні гадоў. А я ведаю, што наша нацыянальная дэмакратычнае традыцыя не маладзейшая за ангельскую. Вольнасцяў хапала аж занадта, яны, як мне здаецца, і развялі ў свой час Вялікое Княства Літоўскага.

— Справа ў тым, што ўсё чалавецтва паступова йдзе да свабоды. Францы спатрэбліася для гэтага пяць рэвалюцый. Расея трох і грамадзянскай вайны не хапіла. Што датычыць Беларусі, то выж ведаеце, што азіяцкія законы, навязаныя нам пасля паўстання 1830-х гадоў, вытруцілі дэмакратычную традыцыю. Ды, па-сугласніці з 1794 года, з Касцюшкавага паўстання, Беларусь 160 гадоў была на ваенным становішчы. Першае паўстанне, напаліёнская вайна, другое паўстанне, трэцяе, рэвалюцыя, сусветныя вайны, сталіншчына. Гэта ж вырасла сем пакаленінь, якія не жылі пры нармалёвых умовах. Дый да апошняга часу, бо большавізм — гэта такая систэма, якая няможа існаваць у нармалёвых умовах. Ёй абавязковая патрэбны вонкавы варожыні, якія не налізіліся на гэтае землі. Тады яна можа нешта налайдзіць у грамадстве, на ваенны лад, ведама ж. Ці ўдасца нам стварыць нармалёвую варункі ў грамадстве для жыцця, працоўнай дзеянасці чалавека? Гэта вельмі праблематычна, бо большавікі будуть чапляцца за свае, так скажаць, сацыялістычныя каштоўнасці. Хоць яны і спаганілі слова «сацыялізм». А сацыялістычныя каштоўнасці — гэта свабода, роўнасць і салідарнасць. Вось асноўныя прынцыпы сацыял-дэмакратыі. Лёгкі Фэлікс Ганзалесу, Франсуа Мітрану, Вілі Брандту або Інгвару Карлсану казаць, што яны іх падзіляюць пераканаўнікі. Но там ніхто не спаганіў сацыялізм, там своечасова зразумелі грамадскую ўласнасць як уласнасць калектывную.

— А як яны ішлі да гэтага?

— Проста своечасова сусветная дэмакратыя ўбачыла, што ў рамках капіталістычнага грамадства адбываецца дэпрыватызацыя ўласнасці.

(Працяг на стар. 4)

ЯК ПРАВІЛЬНА АРГАНІЗАВАЦЬ ГРАМАДЗЯНСКУЮ ВАЙНУ

(Пачатак на стар. 1)

вайна. Таварышы! Каб гэтага ўсяго не было, трэба як найхутчэй заключыць новы Саюзы Дагавор (скарочана — СД). Дзе тут парушаная лёгіка? У чым памылка? А вось у чым. Выход паказаны там, дзе яго няма. Мы вельмі хутка зразумеем, што яго там няма. Як толькі прагаласуем за новы Саюз, так адразу і ўбачым, што жыць лепей ня стала, сувязі не наладзіліся, крамы не напоўніліся. Акжацца, што новы СД да ўзесамаставак прадукцыі мае такое ж дачыненне, як вітамін С да эпідэміі халеры. Прыйчына развалу эканомікі зусім ня ў тым, што стары СД стравіці сваю сілу ці адменены. Зусім не. Прыйчына ў глябальному разбурэнні структуры грамадзкага кіраваньня. Раней я было? Недапаставілі — у Москву, у глаўк, у ЦК — так і так, дакладаваем. З Москвы, з глаўка, з ЦК — туды, адкуль недапаставілі — званок: «Ах, маць вашу разстакую! Білеты паложыце, сабажтнікі!» Глядзіш — усі камплектацыя назаўтра цятніком па «зялёным вуліцы — да нас. Пасяўная зрываваецца! Райком гудзе як вулей, над ім — аўкам зьвініць сотняю телефонаў, над ім — ЦК, вокны гарыца да дванаццаці, а то і ўсю ноч. »Ах, маць вашу разстакую! Вагоны прастойваюць! Зьбираецца бюро: «Ах, ядры вашарага качана!» І працаўалі «традицыйныя сувязі» рэспублік, гараду, прадпрыемстваў. Надзеяна працаўалі, хоць і на адным толькі «чэсным партый-

ным слове». Гэтак і зводзіла эканоміка канцы з канцамі. Без разбору качала нафтуту зь бясконцых сывідравінаў, будавала ў людзкай цеснаце АЭСы, пашырала таварны асартымент. Дзе які канфлікт, аварыя, недабор — вінаватых у калённю. Газеты маўчачы — ўсё ў парадку. Квітнее ды разьвіваецца імпэрыя дружбы народаў. Словам, «традицыйныя сувязі» — гэта якраз тое, што мы называем сέньнін адміністрацый-камандавай систэмай. Калі партыйныя камітэты камандавалі эканомікі і ўсё рабілася «паводле тэлефоннага права», «цераз немагу». «Партыя сказала — нада!» — вось тое, што мы прызываюцца называць «плянавай сацыялістычнай эканомікай». Вось тое, што трэба аднаўляць, каб вярнуць «традицыйныя сувязі», а не Саюзы Дагавор. Глядзіце, Варшавскі Дагавор і СЭУ распладаюцца, але ніхто чамусыці аднаўляць іх і ня думае. І рэфэрэндуму на будзе. Наадварот, пішуць, добра, што ліквідавалі, цяпер сувязі паміж бытлімі сацкрайнімі пашырэцца ды ўмандаўца на сапраўды раўнапраўных, ўзаемавыгодных падставах. А тут. Тут ўсё дагары нагамі. 17 сакавіка масы, съядомасцю якіх авадала памылковая ідэя, дружна прагалаўся за «новы Саюз, каб ужо назаўтра зразуметь, што ім чарговы раз падсунулі ідэялічныя алягізмы... Зрэшты, зразуметь яны, магчыма я не пасыглююць. Напэўна ўнучак добра гдзядулі Маркса Генек ЦК КПСС ужо рыхтуе для масаў якую-небудзь чарговую порцыю

вітамінаў С. Ад халеры. І скончыцца гэта мітэрнга толькі тады, калі масы пачнуць разважаць самі. Тады ўжо гэта будуть ня масы, а народы, і ўжо ня імі будуть авалодваць аблюдныя алягізмы, а яны самі авалодаюць стваральнай і слушнай ідэяй нацыянальнага развиціця. У такой сітуацыі памылкі быць ня можа, бо народы, у адрозненьне ад масаў і натоўпаў, не памыляюцца. Для Беларусі гэта, можа быць, — далёкае заўтра. Нам яшчэ трэба стаць народам. І менавіта «абноўлены» Саюз з «моцным цэнтрам» ды іншымі прыладамі імпэрскага кіраваньня на нашым шляху — галоўная перашкода. Што датычыцца іншых народаў, дык для іх Саюз (чытай — саюз намэнклaturaў) станеца балючым сутыкненнем лоб у лоб. Гэтак спрадвеку ў Расейскай імпэрыі вялікая дружба замацоўваецца вялікай крывёю. Застаўца дадаць, што клясыкі лясавага падходу за ўсю сваю гісторыю часцей плянавалі грамадзянскія вайны, чым прадухілялі іх. «Гражданская война неизбежна», — пісаў Ленін. Ня трэба яе баяцца. Відаць, і сέньні савецкім ізабальшавікам — верным ленінцам трэба, каб зноў «неизбежна» брат забіваў брата, а сын — бацьку, абы толькі ідэя становілася матэрыяльнаю сілай. Нават памылковая ідэя. Падумайце! Галасаваўшы «за» Саюз у цяперашняй сітуацыі — ці не галасавалі Вы «за» грамадзянскую вайну...

С. Паўлоўскі

САЦЫЯЛІЗМ БЯЗ МАРКСА І ЛЕНІНА

(Пачатак на стар.3)

— А хто гэта ўбачыў?

— Гэта ўбачылі ўжо і Маркс з Энгельсам. Але яны да канца дзён былі настолькі засяроджаныя на «Капітале» і палітычных інтырэгах, што ня здолелі пачаць даследаваць новыя зьявы. Але побач з імі былі іншыя сацыял-дэмакраты.

— Каго Вы можаце называць?

— Эдуарда Бэрнштайні, які сказаў, што змаганье — ўсё, а канчатковая мэта — нішто. Паўля Когена, які вылучыў тэорыю этычнага сацыялізму. Задача не была ў тым, каб захапіць уладу, бо зьявілася карпаратыўная, акцыянерная і кааператыўная ўласнасць. Ужо той клясычны капіталізм, апісаны Маркsem, пейрначаўся. Прамысловая рэвалюцыя 70-х гадоў запатрабавала адкуваных рабочых. Зьявілася рабочая арыстакратыя. Ленін сцвярджаў, што яна падкорміваецца за кошт прыбыткаў, атрыманых з калёніяў. А каб ён не адмаўляў сацыяліётію як навуку, то паглядзеў бы, што рабочая кляса — гэта ўжо нешта іншае. І не пра клясавую псыхалёгію трэба было гаварыць, а пра псыхалёгію групай рабочай клясе. Ну Ленін — гэта дагматык, і мы яго пакінем, як кажуць, у баку. А буржуазія сама зразумела, што лягчэй, выгодней ёй дасягніць паразуменія з работнікамі. Трэба сказаць, што і эксперымент, пастаўлены бальшавікамі, іх і сацыял-дэмакраты шмат чаму навучыў. Але як рабочая кляса ў Эўропе не пайшла шляхам экспрэмізу, бо ёй было што губляць. У

Расей праслойка высокакваліфікаваных рабочых была тонкая, і, па-сунтасыці, яны пайшли супраць бальшавікоў (узгадаем паўстанніе Іжэўскіх рабочых). У сувязі з падзеямі ў Расей буржуазія яшчэ раз пераконалася, што лепш супрацоўніцаць са сваімі работнікамі. Зъявілецца народны капіталізм.

— Рабочы становіцца саўладальнікам акцый?

— Так. І яшчэ. Хайнрых Бёль сказаў, што пасыля таго, як нямецкія капіталісты і сацыялісты пабывалі на ўсходнім фронце і паглядзелі, як жывуць людзі ў Саюзе, ужо нё захадзелі для Нямецчыны ніякага такога сацыялізму. І той сац ялізм, які быў зроблены ў ГДР, быў зроблены штыкамі. Так жа ж, які ў іншых сацыялістычных краінах. Бальшавіцкі сацыяльны эксперымент прынёс вялікую карысьць Эўропе. На жаль, ян быў трагедый для наших народаў. А эксперыментатары лічаць, што досьлед іх праводзіўся ў недастаткова карэктных, недастаткова чыстых умовах. Я ня думаю, што бальшавікам удасца пайтрыць гэты эксперымент без кровапраліцця, без вялікіх стратаў. А з другога боку, перастаць быць бальшавіком — трэба адмовіцца ад манаполіі на ідэалёгію, ад манаполіі палітычнай, ад вучэння аб ролі і мэйсцы партыі, ад вучэння аб дыктуры пралетарыята, ад вучэння аб сацыялістычнай рэвалюцыі і наогул ад вучэння аб клясавым змаганні.

— Атрымліваецца, што ўвогуле ад вучэння Леніна?

— Так, трэба адмовіцца ад вучэння У.І.Леніна. І вось тут я думаю, што у нас яшчэ доўга грамадзянэ камуністы будуть спрабаваць пайтрыцы эксперымент у «чыстых» умовах. І з імі прыйдзеца змагацца, але ня іхнімі мэтадамі. Я іншы раз думаю, тых жа змагароў за савецкі сацыялізм, такім мовіц, пасадзіць у адзін з тых лягераў, надзеець на нейкага дэпутата-змагара куфайку, даша яму матыгу ў руку і пусціц, хай бы й дванаццаць радкоў буракоў прапалоць. Але гэта не гуманна. Мы хочам зь імі змагацца праграмамі і спадзяемся, што пераможам у барацьбе. Хаця мы не выключаем, што яны могуць ужыць да нас зноў тыя ж сродкі, як да Луцкевіча, Смоліча і інш. Але мы спадзяемся на сацыяльны досьвед нашага народу, на тое, што Эўропа ўжо ня тая. І як бы гэта ні набіла аскомні, мы спадзяемся на маральную, дапамогу братніх сацыялістычных, сацыял-дэмакратычных і лейбарысцкіх партыяў. Мы будзем змагацца цывілізаванымі мэтадамі. Хаця я і ўяўляю, што сярод бальшавікоў будзе моцная артадаксальная, фундаменталісцкая, калі можна карыстацца такім словам, плынъ, але я ўпэўнены, што большасць камуністу — гэта заўтрашнія капіталісты. Карыстаючыся сваім службовым становішчам, пасадай. Для бальшыні з іх галоўнае ня прынцыпы камунізму, у якіх яны самі не вераць. У самой партыі некамуністычныя адносіны. Якай там роўнасць,

Год «красного петуха» або «пажар удалося загасіць»

24 сакавіка ў Траецкім прадмесці адпаведна праграме, складзенай арганізатарамі, адбыліся съяточныя мерапрыемствы прысвячэнні 73 угодкам абвешчання і стварэння Беларускай Народнай Рэспублікі і надыху вясны. Пасыль асьмянскія ўніяцкім съятаром, бел-чырвона-белы съцяг залунаў над будынкам Белдзяржкрастаўрациі, і узяўшы сабой надзвычай прыгожася відовішча, што было добра відаць з боку праспекта Машэрава і Верхняга горада... Пасыль ўсіх афіцыйных мерапрыемствў надышоў час «Гуканья вясны». А увечары... «Геройскай аперации» называла дзеянні савецкіх пажарнікаў вартайкі будынка Белдзяржкрастаўрациі, што размешчаны на вуліцы Гандлёванаберажнай у Траецкім прадмесці. Сідэнка Вера Трафімаўна, пасыль, як пасыяхова скончылася сумесная аператыўна-вышукувовая эпопея пажарнай аховы і супрацоўнікаў крымінальнага вышуку, меўшых на мэце ліквідаваньне «пажару». Нашае пытанне да відавочцы: — Дык што ж адбылося на самой справе, Вера Трафімаўна?

— 24 сакавіка недзе а палове дзесятага вечара, калі съязніла і на вуліцы было мала праходжых, я пачула моцны шум. Зірнуўшы ў вакно, я убачыла пажарную машыну, што стаяла паміж нашыми бу-

дынкам і кнігарніяй «Вянок». Першая думка — нешта здарылася ў кнігарні, але ў гэты момант я пачула моцны грукат у нашыя дзвёры. Я падайшла і спытала: — Што Вы грукаеце? Мне адказаў, што ў нас на чацвертым паверсе пажар. Аднак некалькі хвілінаў таму я была наверсе і праўерыла ўсе пакоі. Таму і адказаў, што нікага пажару тут няма і дзвёры я не адчынлю.

Недавер да начных візіцёраў перамог, але гэта было толькі першае выпрабаванье... Мужчына, які толькі што дадзіў пра пажар, прыцягнуўшы ўвагу вартайніца новым настойлівым грукатам раптам сказаў: — Адчыніце, я съледы крымінальнага вышуку, і паказаў нейкае пасъвядчанье. Недарэчніца прысутнічаньня такай важнай асобы побач з пажарнай машынай пераканаля канчатковая Веру Трафімаўну Сідэнку, што насыпей час тэлефанаўць у міліцыю. «Съледчы» у грамадзянскія вірапратцы ласкова нагадаў нумар міліцыі: — Званіце-02.

Сідэнка В.Т.: — Я набрала 02 і сказала: «Я дзялжурная на Гандлёванаберажнай б. Да мене ламаючыя невядомыя і стаіць пажарная машына. Я яе не выклікала». У міліцыі дыспетчар ці дзялжурная набрала ў сваю чаргу нумар пажарнай аховы і я пачула голас мужчыны: — У Вас вісіць флаг, чаму Вы не адчынілі дзвёры? Я спытала ягонае прозвішча. Ен называўся Ганчаровым. На гэтым сувязь перапынілася. Я паспрабавала набраць яшчэ 02, і паспрабавала даць тлумачэнні таму, што адбываецца. Але гэта была ня тая

дзялжурная, калі я ўсе ж патрапіла на ранейшую, таго не проста адказала: — Да Вас грукаўся ўчастковы міліцянэр, а Вы яму не адчынілі дзвёры. І паклала трубку...

Было б дзіўна, калі б гэта гісторыя не мела прыстойнага заканчэння. «Урезоніні» сумленнага чалавека і «настоять» на сваём аказалася магчымым толькі сілай, дакладней сродкамі, што пад рукой. Пад рукой была пажарная машына з самавысунай механічнай драбінай.

Сідэнка В.Т.: — З першага разу ў іх нешта не атрымалася. Ад'ехаў. Потым пажарная з'явілася наноў, расклала сваю драбіну і чалавек у форме пажарніка залез па ёй да слухавога вакна чацвертага паверха і выдраў съцяг (другі быў зламаны драбінай, -А.Л.). Я пачула страшныя трэскі ламаючагася дробука... Калі я наноў зірнула ў вакно, то змагла разгледзіць, што на пажарнай машыні быў лічба 11, а потым я пасьпела заўважыць і міліцэнскі узік №73-42 (ци 43, быў вельмі цёмна).

Але падаецца, што Вера Трафімаўна Сідэнка заўважыла і бяз таго ня мала. А сама галоўнае — зараз мы будзем ведаць, што сумеснае патрульваньне сапраўды існуе і праводзіцца рэгулярна. Зараз і сэрца будзе біцца раўней, таму што сёньня побач з арміяй ды міліцыяй кроучуць вялікай постасцю савецкія пажарнікі.

А.Л.

САЦЫЯЛІЗМ БЯЗ МАРКСА І ЛЕНАІНА

якая свабода, братэрства? Там казарма. А недэмакратичная ўнутры партыя ня можа несці дэмакратыю навоні. Ёсьць артадоксы, якія будуть тримацца за «чысьціню прынцыпаў». Але бальшыны партыі — гэта праста цынічныя людзі, якія ўступілі ў партыю дзеля кар'еры, заробку, ці якіх іншых меркаваньняў. Пры зьмене сітуацыі яны лёгка памяняюць съцяг і заўтра прыйдзецца зь імі змагацца не як з камуністамі, а як з эксплататарамі.

— У такім разе, якой Вам бачыцца Вашая Грамада?

— Як любая парляманцкая партыя. Гэта першасная арганізацыя, аб'яднаны ў рэгіянальныя па парляманцкіх выбарчых акругах. Усе іншыя структуры — гэта воля саміх партыйных арганізацый.

— А па сацыяльнам складзе?

— Паколькі гэта партыя абароны наёмнай працы, то гэта партыя тых жа калгаснікаў і каапэратаў, тых жа акцыянераў і рабочых, настаўнікаў, лекараў, вучоных, журналістаў. Гэта ўсё людзі наёмнай працы.

— А далей?

— Мы ня думаем рабіць партыю, як камуністы, мільённую. Партия парляманцкая. Магчыма, прыток будзе перад выбарамі, адтак у міжвыбарчы перыяд. Ведама, сфармуеца партыйнае ядро. У

статуте прадугледжаецца такое паняцце, як фракцыя. Строгай дысцыпліны няма. Няма такіх паняццяў, як «вымова», «пастаноўка на від», «строгая вымова з занясеннем» ва ўліковую картку». Ёсьць толькі паняцце «выключальнэ», калі чалавек заклікае да экстремізму, да расавай, рэлігійнай і класавай нянявісці. Ну, будзе крычаць: «Стрэльбы, хлопчыкі, бярыцы!» Такія паводзіны несумяшчальныя з прынцыпамі сац-дэмакратыі.

— Анатоль, мабыць, Вы доўга выбраўся? Вас асабліва не было відаць на палітычным дялянлядзе. Вы не балатаваліся ў Саветы. Чаму Вы прыйшлі менавіта да сацыял-дэмакратыі?

— Ну, няпрайда. Я змагаўся, і на канфэрэнцыі НФ у ліпені, калі пачуў атакі ўжо на ўсё, што звязанае са словам «сацыялізм», я выступіў і ясна сказаў, што ідэю сацыяльнай справядлівасці, сацыялістычнай дзяржавы, сацыялістычнай эканомікі хаваць рана. Яна не памёрла і жыве на ўсім ашвары Эўрапейскім, і далей. Я прыйшоў да гэтага вельмі і вельмі даўно. Сваіх сацыялістычных поглядаў я ніколі не мяняў.

Тым больш, сама вывучэнне беларускай гісторыі паказвае, што найбольш аптымальны шлях для нас — сацыял-дэмакратичны. На пачатку стагодзьдзя ў нас былі сацыялісты-рэвалюцыянэры і сацыял-дэ-

макраты — найбольш упływowыя сілы. У нас не было буйной нацыянальнай буржуазіі, і таму БНР — гэта дзецішча сацыял-дэмакратыі. Калі абвяшчалася З-я Устаўная грамата 25 сакавіка 18-га году, на tym паседжаньні Хадэкаў не было. Яны ўйдзіць у склад Рады Рэспублікі толькі ў сярэдзіне красавіка. Абвяшчалі незалежнасць па ініцыятыве сацыял-дэмакрата Луцкевіча ды пасыль дакладу сацыяліста Смоліча. А побач былі сацыялісты Іван Луцкевіч, Вацлаў Ластоўскі... Тыя, хто выступіў супраць незалежнасці, былі, як правіла, не сацыялісты і выйшлі ў знак пратэсту з Рады Рэспублікі.

— А якім Вам бачыцца нашае беларускае грамадства?

— Плюралістычным. Такім, якім дзяржава гэтая бачылася заснавальнікам Б.Н.Р. З сялянскай зямлею, з тымі ж каапэратывамі, з уласнасцю і буйной уласнасцю. Але ёсьць галіны, якія ні ў якім разе ня могуць быць прыватнай уласнасцю: чыгункі, электрастанцыі, вытворчасць зброі і г.д.

— А калі адыйсці ад эканомікі?

— Зноў жа плюралістычным, шматпартыенным. Але ніводная партыя ня мае права прэтэндаваць на манаполію, узурпаваць уладу.

Гутарку вёў А. Астраўшоў.

«ГОВОРИТЕ ПО-РУССКИ, Я НЕ УСПЕВАЮ ЗАПИСЫВАТЬ!»

28 лютага — 1 сакавіка ў Цэнтральным судзе Менску адбыўся суд над работнікам пажарнае аховы Опэрнага тэатру Віктаравым, расейцам з паходжаньня. У суд на яго падала жыхарка Мазыра Сп. Ніна Аксёнчык, якую ён зьбіў у тэатры на ўрачыстым паседжанні з нагоды 500-х угодкаў Ф. Скарэны. Падсказай да гэтага абыходжання з кабетай Віктораў палічыў распаряджэнне свайго начальніка галоўнага інжынэра тэатру Сыцяпанава: «Любой ценой убраць бело-красно-белы флаг, который националисты вывесили на балконе в зале театра!» Выратавала Сп. Аксёнчык падаспелая падмога — беларускія мастакі Янушкевіч і Вішнейскі. Суд пачаўся з забароны старшыні суда Гараднічавай натаваць на магнітафонную здымка на фотаапаратаўную стужку. У далейшым, яна неаднаразова дамагалася ад прысутных гвардыцаў па-расейску на падставе таго, што сакратарка не пасыльвае адразу перакладаць ды запісваць слуханьне. З боку суда, падсуднага й ягонае групы падтымкі (расейцы, вэтэраны й аўгтанцы) выразна патыхала расейскім шавінізмам, таму старшыня не стамлялася цвердзіць, што суддзя не за ганьбаваныне нацыянальнае сявытыні, якая ахвіцыйна зацверджаная выканкамам, а па факце нанясення пацярпелай цялесных пашкоджанняў. Вось чаму на гэдзячы на атмасферу слуханьня, суд быў вымушаны прызыць Вікторава вінаватым, ды наклаў на яго адміністрацыйнае спагнаныне ў выглядзе штрафа памерам 100 рублёў. Але што тыя 100 рублёў, калі за гэтаке заўзятыя выкананыне загадаў начальства, ён, пэўна, атрымае на меншую прэмію.

А.Г.

АЛЕСЬ ЧОБАТ

Спакой, як прывід, крохыць па краіне,
грукочутъ танкі і свабода гіне,
народ маўчиць, Эўропе напляваць...

Ці людзі мы? Часы ж прыходзяць тыя,
калі Хрыста з крыжа крывёю змые —
і нават ён на будзе дараваць...

Ня будзе ён трываць маўчаныне тое
і спадзяваныне вечнае пустое
на чорнае Крамля гаспадароў...

Ня будзе слухаць нашы абяцанкі,
калі злачынцай рушаныя танкі
раскрыжавалі віленскіх Христоў...

21.01.91.

На здымку:

у зале суда сп. Ніна Антончык.

Віктораў «съціпла» затуліўся паперчынаю.

Гайды на Беларусь!

Приглашаем в Белоруссию!

**СОВЕТСКАЯ
МОЛОДЁЖЬ**

СРЕДА,

27

ФЕВРАЛЯ

1991 года

N 21 (11640)

Мы с тревогой смотрим по телевизору, читаем в газетах о событиях в Прибалтике. Болйт душа за соотечественников, представляем, в какой ежедневной тревоге живут тысячи людей, которые уехали бы куда глаза глядят, да не знают, где гарантирован им работу и крышу над головой.

Мы готовы в течение года предоставить тому, кто придет к нам на работу, и жилье, и садовый участок, и спокойной жизни. В магазинах у нас есть все по старым госценам: масло - 3,50, мясо - 1,80 - 2 рубля, яйца - 80 - 1,20 и т.д. Мы просим вас опубликовать нашу информацию:

Для строительства экологически чистого районного центра Дрибин в Могилевской области требуются рабочие всех строительных специальностей. Всем работникам производится доплата 20 процентов тарифной

ставка. В течение года нуждающиеся обеспечиваются индивидуальными благоустроенным домами и присадебным участком. Наш район возрожден, чтобы дать жилье людям, пострадавшим в результате аварии на Чернобыльской АЭС. Развитию района уделяется много внимания со стороны правительства, всей страны. За короткий срок - 2-3 года - городской поселок превратился в красивый, удобный для жилья город, не потерявший очарования и преимуществ сельской местности. Но и сейчас Дрибин имеет все необходимое для нормального проживания здесь: школу, музыкальную школу, больницу, Дом культуры, сеть магазинов и т. п. Обеспечение продуктами хорошее.

НАШ АДРЕС: 213430, МОГИЛЕВСКАЯ ОБЛ., Г.П. ДРИБИН, УЛ. СТАРОДРИБИНСКАЯ, 2 МПМК-251.

Памятаецца мне вязанка публікацыяў пра стварэннне (дакладней, уз-наўленыне) Дрыбінскага раёна Magilewshchyna. Як пераконвалі газэты, новы раён — для чарнобыльскіх перасяленцаў. Праўда, злыя языкі й тады казалі, нібы разъвялося гэтулькі намэнклятуры, што ёй бракуе пасадаў, а ў новым раёне пасадаў заваліся. і вось раён створаны, пасады абседжаны, а дзе ж людзі — «насельніцтва»? Чарнобыльская, сярод якіх вядома, німала будаўнікоў, ня едуць, бо, пэўна надта дзеўжна ажыццяўляеца «канцепцыя бяспечнага пражывання». Што ж, у Прибалтыцы «в ежедневной тревоге живут тысячи людей» без роду-племени — гайды ў Дрыбін! Я б пашырыў заклік: усе люмпены, усе перакац-поле сьвету — гайды на Беларусь! Вас тут любяць куды болей за жыхароў Рэспублікі.

В.Б.

(праект)

СТАТУТ**Хрысьцянска-Дэмакратычнага
Форума
(ХД ФОРУМА)**

1.1. Хрысьцянска-Дэмакратычны Форум — самастойная грамадская арганізацыя Беларусі, якая імкненца дзейнічані на падставе хрысьцянскай манрапі, у межах існуючага заканадаўства, у духу сеагулінай дэкларыацыі правоў чалавека ды ў адпаведнасці з пала-жэннымі гэтага Статуту.

1.2. Галоўная мэта ХД ФОРУМА — ёднасць і паразуменіне паміж хрысьціянамі розных канфесіяў на Беларусі, духоўнае адраджэнне чалавека й грамадства ў цэлым, аднаўленне гістарычнае памяці народу насяльчых Беларусі.

1.3. ХД Форум — съвярджае, што гвалтоўныя зъмены сацыяльнай і эканамічнай сістэмы ня могуць прывесці да спакою ды раўнавагі ў грамадстве, таму ѹ выступае за паразуменіе і ўстрыйманасць пры вышэйшыні складных праблемаў і сітуацый.

1.4. Цярпімасць і супрацоўніцтва — норма паводзінаў Хрысьцянскіх Дэмакратуў у адносінах паміж сабою й іншымі людзьмі.

Галоўны напрамкі дзейнасці

2.1. ХД Форум — дамагаеца пасту-павага дасягненія народам Беларусі пэўнага культурнага і духовага ўзроўню, без чаго немагчыма глыбіннае дэмакратычныя працэсы ў рэспубліцы.

2.2. ХД Форум спрыяе вяртанью народу Беларусі гістарычнае памяці. Аднаўляе гістарычныя і ставіць новыя помінкі, ушаноўвае памятныя даты нацыянальных падзеяў.

2.3. ХД Форум — лічыць, што галоўныя рэлігійныя съвяты зъяўляюцца яго афіцыйнымі съвятамі. Дабываеца, каб съвяточныя дні былі не працоўнымі для ўсіх рэлігійных канфесій хрысьціянства на Беларусі.

2.4. ХД Форум — выступае за сва-боду паломніцтва ў съвятыя мейсцы для хрысьціянаў: Палестыну, Рым і г.д. Ар-ганізоўвае паломніцтва.

2.5. ХД Форум — стварае цэласную сістэму матэрыяльной дапамогі для членаў арганізацыі.

2.6. ХД Форум — арганізуе свае прадпрыемствы ў прымісловасці, сферы аблугі, культуры, а таксама супра-цоўнічае з фірмамі з мяшаным капіталам.

2.7. ХД Форум — выступае за сва-боду ў эканамічнай дзейнасці. Патрабуе вяртання гаспадарам або іх нащадкам прымусова адабранай пад час калек-тыўізацыі зямлі ці выплаты грашовай кам-пенсацыі, калі гэтага вымагаюць гаспадарча-еканамічныя ста-сунки.

2.8. ХД Форум — вядзе барацьбу супраць ідеалігічнага ўціску і гвалту над ча-лавекам у любой форме.

2.9. ХД Форум — выступае за дэ-палітызацыю арміі, КДБ і міліцыі, праку-ратуры і суда. Дамагаеца каб

навучальныя ўстановы не знаходзіліся ў сферы партыйнае дзейнасці.

2.10. ХД Форум — адстойвае спра-ву нацыянальнага адраджэння Беларусі, яе сувэрэнітэту, падтрымлівае нацыя-нальнага меншасці ў іх імкнені да духовага і культурнага адраджэння.

2.11. ХД Форум — сочыць за выка-наннем міжнародных пагадненняў па абароне правоў і вольнасці чалавека. Вяд-зе барацьбу з канкрэтнымі праявамі пару-шынай законасці.

2.12. ХД Форум — супрацоўнічае з лю-бымі арганізацыямі альбо партыямі, якія дзейнічаюць на прынцыпах дэмакратіі й гуманізму.

2.13. ХД Форум — нароўні з іншымі арганізацыямі й партыямі прымае ўдзел у выбарчых кампаніях.

Членства ў ХД ФОРУМЕ.

3.1. Членамі ХД Форума могуць быць хрысьціяне розных канфесіяў, якія жы-вуюць на Беларусі, а таксама асобы, якія пражываюць за межамі рэспублікі, падзяляю-юць мэты й задачы ХД Форума, таксама дасягнулі 18-гадовага ўзросту.

3.2. Асабіліва падтрымліваецца сямейнае членства. Сям'я лічыцца асбонай групай ХД Форума і прадстаўляе яе галава сям'і.

3.3. Членам ХД Форума выдаецца пасьведчаныне адзінай формы за-рэгістраванае ў Цэнтральнай Радзе арганізацыі.

Правы членаў ХД ФОРУМА.

4.1. Члены ХД Форума могуць сва-бодна выйсці з арганізацыі на падставе пісмовае заявы. Пры гэтым заявіцело вя-таеца ўся сума ўступнага ўнёска.

4.2. Выбіраць і быць абраным на любыя кіруючыя пасады ХД Форума.

4.3. Атрымашць матэрыяльную ці іншую дапамогу, падаўшы адпаведную заяву ў міясцовую арганізацыю ці Цэнтральную Раду.

4.4. Выказаць свае ідэі ды прапановы, узельнічаюць у мерапрыемствах, сімпозіюмах, канферэнцыях ХД Форума.

Абавязкі членаў ХД ФОРУМА.

5.1. Прытрымлівацца Статута й ажыць-цяўляцца Праграму ХД Форума.

5.2. Узельнічаюць у мерапрыемствах, якія праводзіць Цэнтральная Рада ці мяс-цовую арганізацыю.

5.3. Аказваць разнастайную падтрымку другім членам ХД Форума.

5.4. Плаціць штомесячны ўнёскі.

Арганізацыйныя структуры

6.1. Аснову ХД Форума складаюць асобіны групы (ня меней 3-х чалавек), якія ўтвараюць па мейсцы жыліцтва, працы, пры рэлігійнай грамадзе ці зъяўляюцца ся-мейнімі.

6.2. Асбоныя групы ствараюць міяс-цовую арганізацыю (гарадскую, пасялко-вую, сельскую) якая рэгіструеца ў Цэнтральнай Радзе.

6.3. Міясцовую арганізацыю (ня меней за 10 чалавек) утвараеца на сумесным сходзе асбоных груп. Дзе ў абраюцца кіруючыя ворганы арганізацыі.

6.4. Для ўступа ў ХД Форум неабходна: — каб старэйшына асбонай групы рэкамэн-даваў уступаючага кіраўніцтву міясцовай арганізацыі. — каб на сходзе міясцовай арганізацыі ўступаючы падаў асабістую

заяву ды атрымаў больш паловы галасоў ад ліку прысутных на сходзе.

6.5. Міясцовая арганізацыя прапаган-дзе ідэі ХД Форума і стараеца павялічыць колыксьць членуў арганізацыі.

6.6. Міясцовую арганізацыя зъяўляеца юрыдычна асобай, мае сваю пічатку і рабунак у банку.

6.7. Міясцовую арганізацыя трymае справаздачу перад Цэнтральнай Радай. Пераліч 40% сродкаў ад унёскаў у Цэнтральную Раду

Кардынацыйны камітэт

7.1. Карадынацыйны Камітэт зай-маеца карадынацый дзяяньні ѹ міясцовых арганізацыяў пэўнага рэгіёна.

7.2. Карадынацыйны Камітэт складаецца з 3-х чалавек, якія прапануюць стар-шынём ХД Форума ды зацьвярджаюць Цэнтральную Раду.

7.3. Карадынацыйны Камітэт даводзіць да ведам асбоных груп і міясцовых арганізацыяў ражэшні й пастановы Цэнтральнай Рады. Рэзьбірае ўзынікшыя непараўмены ў групах і арганізацыях ХД Форума свайго рэгіёна. Імкненца стварыць у структурах арганізацыі дух супра-цоўніцтва.

Цэнтральная Рада ХД Форума

8.1. Цэнтральная Рада выбіраеца на Кангрэсе ХД Форума. Зъяўляеца яго кіруючым ворганам паміж Кангрэсам і трымае справаздачу перад Кангрэсам.

8.2. Пастановы Цэнтральнай Рады зъяўляеца абавязковымі для ўсіх членаў ХД Форума. Пастанова лічыцца прынятаю калі за ёе прагаласавала 2/3 прысутных Управы ХД Форума.

8.3. Цэнтральная Рада склікаеца 1 раз у два месяцы, альбо часцей на ражэшніе Управы ХД Форума.

8.4. Пры Цэнтральнай Радзе функ-цыянуюць наступныя службы: — па друку і сувязях; — па камэрцыйнай дзейнасці; — па дапамозе ўзаемадапамо-зе; — па фінансавым забесьпчэнні; — па культуры.

8.5. Цэнтральная Рада стварае пры ХД Форуме дзіячы ѹ маладёжныя структуры (якія ўваходзяць у сусветную арганізацыю скатаўт).

8.6. Цэнтральная Рада зъяўляеца юры-дычына асобай, мае ўласны рабунак у бан-ках, сваю пічатку.

8.7. Цэнтральная Рада выступае ад усяго ХД Форума.

Управа Цэнтральнае Рады

9.1. Управа — выкануучы ворган. Стар-шыні ХД Форума ѹ ягоныя намеснікі ўваходзяць у яны склад.

9.2. Управа стварае ўсе неабходныя для жыццядзейнасці ХД Форума службы

9.3. Управа вядзе арганізацыйную працу, прымае пастановы рэкамэндацыйнага ха-рактару, а ў экстремальных сугутацьях Управа можа прынцац ражэшніе, абавязко-ве для ўсіх членаў ХД Форума.

9.4. Старшыня ХД Форума выбіраеца на Кангрэсе, а ягоныя намеснікі Цэнтральний Радай.

Кангрэс ХД Форума .

10.1. Кангрэс зъяўляеца вышэйшим кіруючым ворганам ХД Форума. Арганізацый Кангрэса займаеца Цэнтральная Рада.

(Працяг на стар. 8)

ПРЕЗЫДЕНТ ПАЧЫНАЕ I ... ПРАЙГРАЕ

На працэсе супраць В.Навадворскай, Рэдакцыя атрымала ліст ад вядомага беларускага праваабаронцы Міхася Кукабакі, які ўдзельнічаў у судовым працэсе над адным з лідэрў Дэмакратычнага Саюзу Валерыя Навадворскай. Я на абвінавачвалася па нядына на ўнесенаму ў Крыміナルны Кодэкс артыкулу: «Аб абароне гонару і годнасці Прэзыдэнта СССР». Спадзяемся, што назіраны відавочцы будуть цікавымі нашым чытаем.

Судовыя паседжаныні праходзяць у адносна вялікім памяшканыні: чалавек на 80 і больш. Суддзя Валерый Навадворскай — людзі сталых гадоў, «старой загартоўкі» і да падсудных адносяцца. Гэта выяўляеца ў інтанацыі, у пагардлівых рэпліках, спробах у навязыўлівай, безтактойнай форме звязаць грамадзянскую дзеянасць Валерый Ільінічы з тым, што яна мае сям'і. Гэта толькі правакавала варожасць публікі да суда і сімпатіі да падсудных. На ўсіх судовых паседжанынях — зала поўная. У першы дзень хадзілі амежаваць колькасць людзей. Аднак Навадворская адмовілася ўвайсці ў залу, — пакуп туды не ўпісцілі ўсіх, хто хадзеў. Давялося ўнесці дадатковыя лаўкі. Публіка сабралася самая розная: члены ДС і члены таварыства «Памяць»; маладыя і старыя. Зьяўленыне В.Навадворскай у зале публіка нязменна сустракае воглескамі, што вельмі абурае суддзю і пракурора. А на другім паседжаныні адзін сталага ўзросту палкоўнік уру-

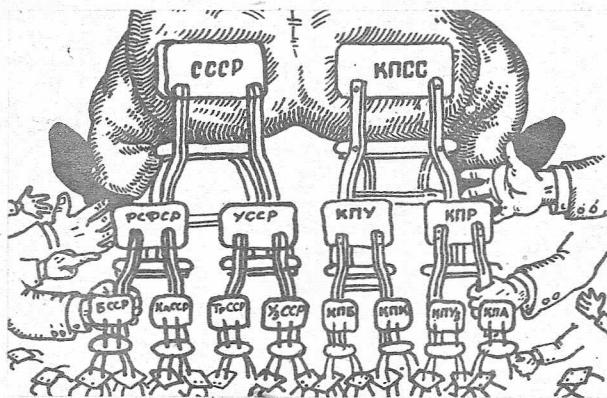
чыў падсуднай букет кветак... Наогул, трэба адзначыць, што з першага дня пачалася канфрантация залы з членамі суда. Спраба каго-небудзь выгнаць сустракаеца агульным супраціўленнем, крикамі пратэсту, і міліцыя «пасуе». Так і не змагла суддзя выгнаць аднога падпалкоўніка ВВС. Зала адстаяла яго. Суд гэты, на мой погляд, беспрэцэдэнтны. Кожнае ўдалае выкаваныя Навадворскай выклікае адабральны гул і аплодысменты. Любая прамашкі суддзя, пракурора ці сведкаў — сімех у зале. Спачатку суддзя штораз абуралася, адвінавачвалася прысутных у бязкультурнасці і гэтым яшчэ падлівала масла ў вагон. Потым яна зымрілася з гэтым. І зала стала больш спакойна. Па ідэі, суд — гэта трагедыя. Аднак на гэтым судзе атмасфера нейкая кірмашная, што робіць яго падобным да дзіцячага съектаклю. І прычына тут у самай асобе В.Навадворскай. Пастаянная іронія, насымешлівія, трапныя разлікі і выпады ў бок уладаў і суда; пытаніні да суддзяў ці сведкаў, што выклікаюць у іх разгубленасць — прыводзяць публіку ў захапленыне. Часам здаецца, што Навадворская, а не суддзя вядзе працэс.

Хадзіць ледзь не да фарсу ці аnekdotu. 19 лютага быў прагляд відзазапісай мітынгаў адвінавачвага характеру. Суддзя, каб нешта ўдакладніць, паклікала да сабе Навадворскую. І ёнты момент восем хлопцаў і дзяўчат залезлі на лаву падсудных. Калі Навадворская вярнулася, яны пасунулись і дали ёй мейсца ў цэнтры лавы. Ва ўсіх былі такі задаволенія твары — быццам ім пашанцавала зь квіткамі ў партгр Вялікага тэатра. Суддзя была зьбіта з пан-

талыку гэткім нахабствам. Міліцыя тантала ся ў нерашучасці. Пракурор падняўся і запатрабаваў, каб моладзь пакінула лаву падсудных. — Ну навошта, яны мне зусім не перашкаджаюць, — з усьмешкаю запярэчыла Навадворская. Пракурор настойваў на сваім. Лаўка пратэставала. Залі падтрымлівала яе. І тады суддзя ...адхіліла патрабаваныя працюора, сказаўшы з найграным сарказмам: маўляў, калі ім так падабаецца лаўка падсудных, то няхай сядзяць на ёй. Я бы ў здзіўлены гэтым: відаць у ейнай сядомасці намерта адбіўся штамп — лаўка падсудных гэта заўсёды ганьба... Пасля таго кака начаканага рагашэння суддзя зілава падсудных ператварылі ў неікі пачечны Прэзыдэнт, а атмасфера ў зале была як пад час прагляду КВЗ. Суддзя адчула гэта і папярэдзіла: за найменьшае парушэнне парадку ўсіх прагоніц з лавы падсудных. Моладзь прыціхла, быццам і сапраўды горшага пакараньня для іх не было. Сэнс пазыцыі Валерый Навадворскай на судзе такі: яна пастаянна даводзіць, што Гарбачоў па сваіх учынках — фашыстыкі злачынца, кат і забойца і што канстататацца гэтага факту на ёсць злачынства. Яна пацвярджае ўсе выступленыні, усе плякаты, і абалютона ўпэўнена ў правильнасці свайго ацэнкі асобы прэзыдэнта. 19 лютага, пад час суда, у мяне ўзынікі ідэя правесці міні-рэфэрэндум. Як толькі суддзя аб явіла пералынк, я звярнуўся да залы: — Паважаная публіка! Прашу ўвагі! Хто згодны з Валерый Ільінічай у ацэнцы асобы Гарбачоў, прашу ўзьняць руки! Амаль усе ўзьнялі. — Апусяціце, а хто нязгодны? Ні адна рука не ўзьнялася. Я падзякаваў публіцы за прайўленыя грамадзянскае пазыцыі і жартам дадаў, што на лаву падсудных у такім разе дэвядзенца саджачаць ледзь не палову Расеі, калі дакладна захоўваць закон Аб абароне гонару прэзыдэнта. Ніхто ня верыць, што Валерий Ільініч могуць пасядзіць у турму. Лічыць, што гэта было б для ўлад глупствам і сабе ж на школу. Тым больш зараз, калі практичная дзеянасць Гарбачоў пацвярджае ўсе адвінавачваныні В.Навадворскай. Вядома, прыгавор напэўна ж даўно загадзі падрыхтаваны. Але ўжо сёньня можна сказаць, што М.Гарбачоў малярна прайграў В.Навадворскай яшчэ да пачатку працэсу...

Міхася Кукабака

P.S. В. Навадворская атрымала 2 гады напраўчых работ на мейсцу працы.

СТАТУТ ХД ФОРУМА

(Пачатак на стар. 7)

10.2. Статут і Праграму ХД Форума прымае Кангрэс, таксама вызначае старатэгічную лінію дзеянасці.

10.3. Кангрэс склікаеца 1 (адзін) раз у год, а нечарговы можа быць скліканы Цэнтральнай Радай альбо на патрабаваныне 1/3 міяцсовых арганізацый ХД Форума.

10.4. Дэлегаты на Кангрэс выбіраюцца ў адпаведнасці з колькасцю зарэгістраваных членоў.

Рэвізійная Камісія

11.1. Рэвізійная Камісія выбіраецца на Кангрэсе. Кантралюе дзеянасць структураў арганізацій і робіць спраўваздачу перад Кангрэсам.

ХД Форум мае свае сымболы: сцяг, гэрб, гімн, а таксама іншыя знакі сымболікі (значкі, вымпелы і г.д.) вырабы якіх дазваляе Цэнтральная Рада.

ХД Форум выпускае сваю газэту, займаеца выдавецтвай дзеянасцю. Усе сходы, звезды, Кангрэсы ХД Форума лічачца паўнамоцнымі калі на іх прысутнічае 2/3 ад усіх дэлегатаў ці членоў

арганізацыі. Пры выборах у кіруючыя ворганы ХД Форума ўсіх узроўняў неабходна атрымаць больш 50% галасоў ад колькасці прысутных.

Роспуск ХД Форума

Распусціць арганізацыю мае права Кангрэс, калі за гэта прагаласуе 3/4 дэлегатаў.

(Матэрыялы праекту Статуту былі працлаўлены рэдакцыі прадстаўнікамі ХД Форума)

ПАГАДНЕНЬНЕ аб узаемнай падтрымцы

Мы, удзельнікі Грамадзянскага савету Беларусі, заключаючы гэтае пагадненне, сыходзім з наступнага:

Вярхоўны Савет БССР у большасці сваёй складаецца з стаўленнікаў КПСС, якім абсалютна абыякава і лёс, і давер нашага народу. Выконваючы загады генсека-праздыданта, улада на месцах перашкаджае стварэнню ды рэгістрацыі незалежных грамадзскіх аб'яднанняў, насуперак Канстытуцыі БССР і міжнародным пагадненням.

Адначасова і паслядоўна ўводзяцца антыканстытуцыйныя элементы надзвычайнага становішча — вайсковаміліцейскае патрульванье, мараторыі на страйкі ў калектывных дамоах і г.д., за якім можа паследаваць забарона

дзейнасці незарэгістраваных грамадзскіх аб'яднанняў.

У той жа час умовы рэгістрацыі грамадзскіх аб'яднанняў падзаконна рэгламентаваныя выканаўчай уладай СССР, БССР і ўзмацняюцца пастановамі мясцовых органаў.

У гэтым становішчы мы, удзельнікі 7-ага Грамадзянскага савету Беларусі, заклікаем усіх грамадзян, жадаючых злучыцца ў незалежныя прафсаюзы і іншыя грамадзскія арганізацыі, актыўней іх ствараць і апературу рэгістрацыю. Жадаючы гэтаму спрыяць, мы абавязуемся:

— аказваць адзін аднаму і ўсім зацікаўленым грамадзянам юрыдычную, арганізацыйную ды тэхнічную дапамогу па стварэнню і рэгістрацыі незалежных прафсаюзаў і грамадзскіх аб'яднанняў;

— сумесна выступаць за адстаўку, адзыў і невыbrane на выбарах тых адказных асобаў, што незаконна перашкаджаюць утварэнню і рэгістрацыі незалежных прафсаюзаў і грамадзскіх аб'яднанняў;

— спрыяць рэалізацыі Мемарандума,

падпісанага 1 лютага 1991 г. лідарамі рабочага руху ЗША і СССР, у якім абодва зафіксавалі сваю згоду:

« — супрацоўніцаць у шырокім распаўсюджанні інфармацыі міжнародным арганізацыям, урадам, арганізацыям, якія абараняюць грамадзянскія права, а таксама прафсаюзным і дзелавым супольніцтвам у демакратычных краінах;

— аказваць ўцік у мэтах правдухільня замежных капіталукаладанняў ці супольнага кіравання прадпрыемствамі ў СССР у тых месцах, дзе адываеца парушэнне фундаментальнага права на свабоду аб'яднання».

Тэлефоны сувязі з групай садзейнічання Грамадзянскага савету:
 77-19-05 — Міхась Залескі
 48-17-81 — Анатоль Матвеенка
 37-41-49 — Міхась Собаль
 71-83-73 — Сяргей Антончык

ЗАЯВА ВЫХАДЦАЎ З БАЛТЫЙСКІХ РЭСПУБЛІК

У афіцыйных тлумачэннях прычынаў студзенскіх падзеяў у Балтыі падкрэсліваецца, што яны зьявіліся вынікам уціку грамадзянскіх правоў пражываючага ў гэтым рэгіёне рускамоўнага насельніцтва. Мы, выхадцы з гэтих рэспублік, пражываючыя за іх межамі, лічым нясправядлівым тэндэцыяне асьвятыне дадзенай прычыны, вырванай з мноства іншых і падкрэсліваючы ушамленьне інтарэсаў толькі аднаго боку. Прызначанаючы нявырашанасць шэрагу пытанняў, якія робяць цяжкім поўнавартаснае пражыванье нацыянальных меншасці ў Балтыі, мы настойваем, што нашыя грамадзянскія права ўшчэмленыя значна болей. Мы не маєм таго, што мае асноўная частка рускамоўнага насельніцтва ў Балтыйскіх рэспубліках: дзіячых садкоў, школаў і тэатраў, у якіх маглі бы знаёміць дзетак з нацыянальнай культурай, сваіх газэтаў, магчымасці регулярна слухаць радыё ці глядзець рэспубліканскіх тэлебачанньне. Фактычна толькі ў апошнія гады зьявілася магчымасць закласьці нацыянальныя культурныя таварысты.

Мы разумеем, што эканамічнае крыза ў краіне выключае неадкладнае забесьпячэнне належных правоў як нацыянальных меншасці, гэтац і на менш аблежаваных пэнсіянэрў, сіротаў, інвалідаў. У тых выпадках для ўсталяванья атмасфэры цярпіцісці ды ўзаемадаверу вельмі важна трывалацца прынцыпу райнасці патрабаванняў і прыярытэтнае дапамогі найбольш пакутным групам насельніцтва. Мяркуем, што мы й нацыянальныя меншасці ў Балтыі аблежаваныя ў правох менш, чымыся крымскія татары, немцы Паволожскай іншыя народнасці, што трапілі пад поўнае перасяленне.

Распачатая барацьба з правы рускамоўнага насельніцтва ў Балтыі яўна не адпавядае прынцыпу равенства патрабаванняў. Ці справядліва патрабаваць забясьпечыць кватэрні. У Балтыі вайскоўці ўзніклі на пэнсію, тады калі іх на маюць магчымасці атрымаць людзі, што былі гвалтам высланыя са сваёй зямлі, якія пакінулі на ёй сваю жылплошчу й былі змушаныя жыць без контактаў з нацыянальнай культурой? Ці справядліва абуроцца адпраўкай у Латвію групы рускамоўных дзяцей у аддаленую школу, тады як сотні тысячаў латышоў, летувісаў, эстонцаў па ўсёй краіне ня маюць нацыянальных школаў зусім? Ці сумленна ўздымацца такога кшталту пытаныні на ўзроўні вышэйшых воргануў улады краіны, тады як у Каракалпакі або раёне Чарнобыля пастаўлены пытаныне пра выжыванье дзяцей?

Мы заклікаем да такога раўнапраўя, пры якім у абароне сваіх правоў моцны не мае перавагаў перад слабым, пры якім сродкі масавае інфармацыі кантроляваліся б падлішчыкам, а не дэсантнікамі, пры якім адданасць сацыялістычнаму выбару вызначалася б без дапамогі танкаў. Аднабаковае падкрэсліванне правоў толькі аднае групы насельніцтва ў Балты, часам набываючага форму зъвернутага да жывёльных інтынктаў закліка «Нашых б'юць», разам са стрыманым афіцыйным асуджэннем актаў гвалту, фактычна патурае сілавым мэтадам самазабесьпячэння правоў і не спрыяе стабілізацыі становішча ў краіне.

Старшыня рады таварыства летувіскай культуры ў Маскве Сп. А. Іонкус

Прэзыдэнт таварыства эстонскай культуры ў Маскве Сп. В. Сакс

Дадзеную заяву падтрымліваюць сябры Маскоўскіх нацыянальных таварыстваў і арганізацыяў (яшчэ дзевяць подпісаў старшыняў ці ўпраўнаважаных гэтых арганізацыяў, у тым ліку, заява падпісаная Старшынём рады Маскоўскага таварыства Беларускай культуры Сп. А. Драянковым)

«Лепш бы нас засыпала радыяцый...»

Цывілізацыя не дайшла да гэтае вёскі ўсяго кіламетр. Зусім блізка, за Ясельдай, раскінулася стэпавая — меліяраваная — прасторы саўгаса «Парахонскі». А тут, на астраўку сирод балатой, у цэнтры Эўропы, людзей так і пакінулі аддзяленымі ад усяго съвету. Дабраца сюды, у вёску Кудрычы, зь Пінску можна толькі на цеплаходзе. Ад прыстані яшчэ трох кіламетры пешкам. Калі паводка — на чаўне. Іншага шляху няма. Навігацыя сканчаецца ў лістападзе. Потым надзея толькі на свае ногі, калі хочаш патрапіць у горад — у краму, у бальніцу, да родных... Першоначала пакідаць вёску моладзь. За ёю пацягнулася старшыя. Школку з-за непатрэбнасьці разкідалі і з тых бярвёнаў намасьцілі масток праз затоку. Раз на чатыры дні прывозяць сюды хлеб у «краму». Больш амаль нічога не вязуць. Талоны, прауда выдалі. Ды складваюць іх палешукі ў

стосікі, бо і скурыць іх — тытуно няма... Засталіся зараз у вёсцы адныя старыя, якім зрывацца няма куды. Цяжка ім напрыканцы жыцьця сваіго бачыць, як разам зь імі памірае вёска. Рассыпаюцца пакінутыя хаты, зарастаюць лебядою ды палыном агароды... Гэты куточак зямлі «адкрыў» я для сябе колькі год таму. І замілаваўся: як захаваўся тут побыт палешукоў, прылады працы, увесы лад жыцьця. Быццам у мінулае стагодзьдзе патрапіў: чаратовыя і саламянныя стрэхі, чаўны-чайкі, чаўны-баркасы, самотныя песні, забытая народная промыслы... І неяк не задумваўся спачатку: а як ж жывецца тут людзям? І толькі ў апошнюю леташнюю паездку, пад час размоў зь людзьмі, нібы расплющыліся ў мяне вочы. Асабліва, калі адна з жанчынаў раптам з болем сказала: «Няхай бы нас засыпала радыяцый, тады б можа выселіць адсюль у іншае месца...» Страш-

на было чуць гэтыя слова. Думалася: няўжо давялі людзей датакога стану, што яны гатовыя пакінуць родны кут, магілы продкаў, што жыцьцё ім тутака страшней за Чарнобыль?... Цывілізацыя не дайшла да гэтае вёскі ўсяго кіламетр?.. Не, яна і блізка не была ў гэтых краёх. Бо аднолькава дзікія і натуральная гаспадарка на балотным востраве і меліярацыінае пераўтарэнні багацейшых земляў у пустэльні з пылавымі бурамі. І аднолькава страшны Чарнобыль радыяцыйны і Чарнобыль духоўны. Цяжка жыць ля магілаў продкаў, яшчэ цяжэй удалечы ад іх. Зъмяніць трэба ня мейса жыхарства, а ўмовы. Зъмяніць трэба не краіну, а лад у ёй...

Аляксей ДУБРОЎСКІ
дэпутат Пінскага гарсавету

ЧАРНОБЫЛЬ У БЕЛАРУСІ

ГОД ДЗЕЙНАСЦІ

БЕЛАРУСКАГА КАМІТЭТУ ДАПАМОГІ АХВЯРАМ РАДЫЯЦІІ.

Айцець Аляксандар Надсан тройчы прыяжджаў на Беларусь. І кожны раз камуністычна прэса суправаджала ягоны візит істэрычнымі нападкамі. Разумеем, а. Надсан не мае патрэбы ў нашай абароне, але пра дабрачынныя справы ягоныя павінны ведаць як мага больш людзей. І таму знаёмім з тым, што зрабіў створаны ім Беларускі Камітэт дапамогі ахвярам радыяцыі ўсяго за год.

Справаздача за 1990 год.

Беларускі Камітэт Дапамогі Ахвярам Радыяцыі паўстаў у Лёндане ў канцы 1989 года. Прычынай быў трывожныя весткі аб выніках Чарнобыльскай трагедыі ў Беларусі, а непасрэдным штуршком паслужыў зварот Беларускага Народнага Фронту да першараства Беларускай Аўтакефальнай Царквы Архіепіскапа Мікалая і ад Апостальскага Візытатора для беларусаў каталікоў а. Аляксандра Надсона з просьбай аб дапамозе ахвярам радыяцыі.

У камітэт увайшлі скарбнік Беларускага Дапамоговага Фонду ў Англіі Павал Асіповіч, старшыня Згуртавання Беларусаў у Вялікай Брытаніі Ян Міхалюк, Старшыня Англа-Беларускага Таварыства Джэймс Даңглей, Журналістка Вера Рыч і а. Аляксандар Надсон, які быў выбраны старшынёй. Айцец Йэзэп Сіру з ЗША, Др. Раіса Жук-Грышкевіч з Канады, Міхась Лужкінскі з Аўстраліі і Міхась Наўмовіч з Францыі згадзіліся быць прадстаўнікамі Камітэту ў іхніх краінах. Для банкавых і падатковых мэтаў Камітэт лічыцца часткай Беларускага Місійнага Фонду (Byelorussian Mission Trust), які зьяўляецца зарэгістраванай дабрачыннай установаю. 12 лістапада 1989г. быў выданы на беларускай, ангельскай і французскай мовах камунікат-заклік «Наш больш... наш дойг», у якім, між іншым, было сказана, што галоўнай мэтай Камітэту будзе «мерумагчымасць несці дапамогу жыхарам радыяцыінай зоны ў выглядзе лякарства, лекарскіх прыладаў, прыладаў да вымярэння вышыні радыяцыі і г.д.»

Водгук на заклік быў такі, што ўжо ў сакавіку 1990г. Камітэт мог свыслучаць першы транспорт з лекарскімі прыладамі і вітамінамі.

Фінансавая дзейнасць Камітэту ў 1990 годзе выглядала наступна:

Даходы:

Ахвяры	32022,22	ангельскіх фунтаў
Іншыя даходы	83,00	
Разам	32105,22	

Выдаткі:

Закуп лекаў	16040,43	ангельскіх фунтаў
Іншыя выдаткі	10,65	
Разам	16051,08	

16051,08

Асталося на 1 студзеня 1991г.: 16054,14 ангельскіх фунтаў, у гэтым 1619,42 фунтаў на закуп звышгукавага «сканэра» і 351,85 на пабудову дому для адзінокіх старых з зоны радыяцыі (Проект БНФ). З агульнай сумы выдаткаў 11872,47 фунтаў пайшлі на закуп лекаў супроць лейкозных захворванняў; 2639,13 на аднаразовыя шпрыцы, систэмы для пералівання крэви, катэтеры і г.д.; 1528,83 на вітаміны, рыбін тлушч і г.д.

Апрача грошовых ахвяраў Камітэт атрымаў шмат дараў «у натуры». Айцец Патрык О'Магоні з Солігал прыслалі вялікую коль-

сваімі грошовымі ахвярамі (часта ананімна) і прапановамі супрацоўніцтва. Хай Бог аддзяляць ім за іхнюю дабрату. Спадзяемся на іхнюю падтрымку і ў будучыні.

Падсумоўячу, трэба сказаць, што вынікі, дзейнасці Камітэту вельмі сціплы: тое, што нам удалося зрабіць, звязуя ляцецца толькі крапляй у моры патрэбаў, выкліканых Чарнобыльскай бядой. З другога боку дасведчанне, набытае пры арганізацыі транспарту зь лекамі, і непасрэднае знаміства са становішчам на Беларусі і яе найважнейшымі патрэбамі будучы вельмі карыснымі дзейнасці. Сёння мы ведаем, што, хоць лёс дзяцей павінен аставацца галоўным предметам клопатаў, існуюць іншыя праблемы, на якія неабходна звязануць увагу, сярод іх праблема старых адзінокіх людзей у зоне радыяцыі і праблема г.зв. «ліквідатораў». Ня ўсё, што хацелася, удалося выкананы. Мы яшчэ не маглі купіць звышгукавага «сканэра» з прычыны слабага водгuku на наш заклік у гэтым справе. Спадзяемся, што ўдасца набыць яго ў гэтым годзе. Нам вельмі балоча, што ня можам задаволіць просьбу бацькоў, якія просяць памагчы выслучаць іхніх хворых дзетак на лячынне за мяжу: на гэта ў нас няма ні фізyczных, ні фінансавых магчымасцяў. Дыя гэта не развязвае праблемы тысячи хворых дзетак, якія ня могуць выехаць. Трэба прыласці ўсе сілы, каб стварыць на Беларусі ўмовы, якія б зрабілі выезд на лячынне за мяжу непатрэбным. Наш камітэт хацеў бы ўнесці свой маленькі ўклад у гэту справу.

26 красавіка споўніца пяць гадоў ад часу найбольшай атамнай трагедыі на съвеце. Беларусы будучы сустракаць гэты дзень з болем у сэрцах і трывогаю за будучыню свайго народу. Сёння шмат гаворыцца пра Чарнобыль, прымаючы розныя пастановы і праграмы. Улады, якія праз больш як тры нічога не рабілі і хавалі ад людзей прайшоў, раптам заварушыліся. Але ці не запозна? Забруджаныне радыёнуклідамі ўсцяці пашыраеца на новыя тэрыторыі, павялічываеца лік захворванняў. Ня дзіва, што людзі страцілі ўсякі давер да ўладаў.

Некта трапна назваў беларусаў нацыяй «заложнікаў Чарнобыля». А лёс заложнікай вядомы. Аднак нельга зынвервацца. Хутка будзем съвяткаўца радаснае съвята Вялікадня. Але ж перад Вялікаднем была Пятніца, калі здавалася, што ўсяму прыйшоў канец. Аб гэтым варта не забывацца, рыхтуючыся сустэць сумны Чарнобыльскі юбілей. І старацца ўсімі сіламі ня даты згаснуць праменю надзеі.

а. Аляксандар Надсон

Апостальскі Візытатор для Беларусаў
Старшыня камітэту
Лёндан 20 лютага 1991г.

ВЫБРАНЬНІКІ НАРОДНЫЯ

Выбранынікі народныя,
Якія вы лагодныя,
Якія красамоўныя
Да выбараў былі!

Куды ж усё падзелі,
Як у депутаты селі?
Што з вамі адбываецца
Дазвольце запытаць?

Вы абязалі чесна
Ісьці зь людзьмі сумесна
І супраць бюракрату
Рашуча выступаць.

А дасягнуўшы мэты,
Вы хуценька Саветы
Зрабілі свай уласнасцю,
Як і раней было.

Вы спрытна ўладкаваліся
І кутка здагадаліся,
Што вам не пагражаете
Усе пяць гадоў нікто.

Вы свой статут шануецце
І дружна галасуецце
Так як вам загадаюць
Сакратары ЦК.

Уся ваша работа,
Уся ваша турбота
У тым, каб апазыцыю
Абрэзіць, абалгаць.

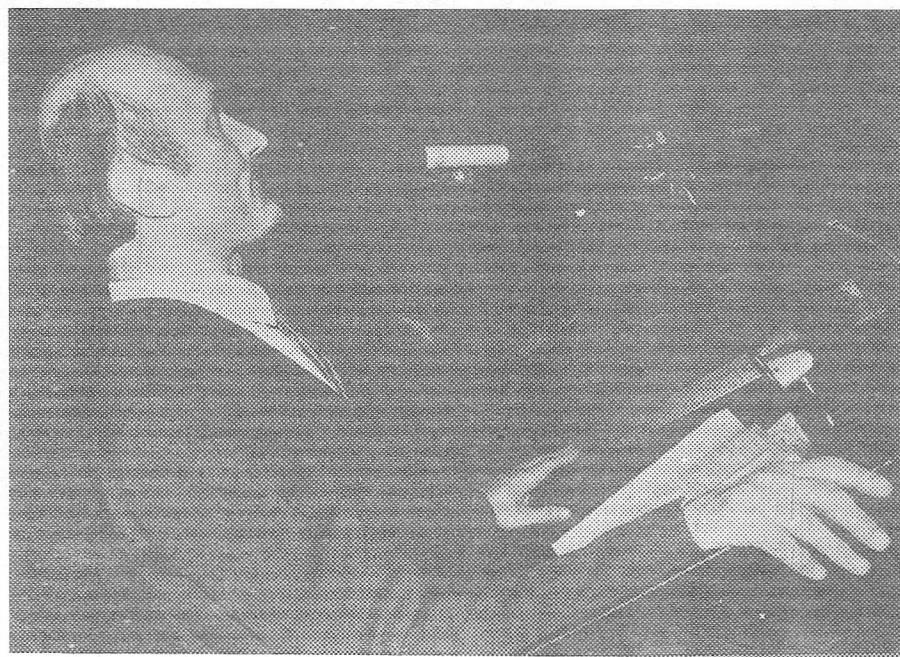
Вы ўладу захапілі
І прайдзе зачынілі
Магчымасць скла слова
Адкрытае сказаць.

Ганебна правакуецце,
А самі лемантуюце:
«Глядзіце, да ўлады
Ірвецца БНФ!».

Вы сораму не знаеце,
І нават не хаваеце,
Што слова дэмакратыя
Вас ліхаманкай б'е.

Браточкі мае, людзі!
Што гэта з намі будзе?
Яны ж да дыктатуры
Кірунак узялі!

Дык што, няхай кіруюць
Няхай сабе балююць,
Мо нам тады кавалак
Які перападзе?

«ЖАДНЫХ ПОЛЯКУ ТУ НЕМА!»

Цікавы і вялікі артыкул акадэміка Ю. Астроўскага, дырэктара Інстытута біахеміі АН БССР, зъмісціца «Гродненская правда». Назва артыкула «Беларусы: генетика, рэлігія, нацыянальность». У прыватнасці, акадэмік Ю. Астроўскі піша: «В анализе біологических основ народов нельзя назвать какого-либо одного определяющего "национального" гена, но комбинация многих из них, частота распространения отдельных генов у разных народов достаточно типичны. Особенно многочисленны национально-генетические исследования по легко контролируемым признакам, за каждым из которых стоит только один-единственный и никакой другой ген. Относится это, например, к частоте определенных групп и подгрупп крови, к распространённости резус-фактора. Соотношения таких признаков при обследовании больших групп населения весьма демонстративны и по законам статистики оцениваются как высокодостоверные критерии однородности населения. Генетические оценки частоты распространения отдельных групп крови среди белорусов и поляков Гродненской области и белорусов и поляков Белостокского воеводства сравнивались в специальных исследованих с аналогичными данными для коренного населения Польши у лиц, не менявших в четырех поколениях своей национальности. Что же выяснилось? Оказалось, что белорусы и поляки Гродненской области не отличимы друг от друга от белорусов и поляков Белосточчыны, но все они совсем не похожи по частотам групп крови на коренных поляков! Происхождение тех, кто во многих поколениях рождался на наших землях, но считает себя сейчас поляками в Беларуссии, генетика решает,

таким образом, однозначно...» Але ж чаму палякі на Беларусі так упіраюцца і не жадаюць нікога слухаць? Нават акадэміка? На першы погляд, на Беларусі адбываюцца тая ж практыкі, што і на Шлёнску ці ў Велькапольшчы, дзе прыблізна з тых жа прычынай за грабрэйскае прозвішча разам з пашпартам на чорным рынку плоцьця 15-20 тыс. рублёў. Але гэта на першы погляд... Разгадку ўпартасці палякаў знаходзім у тым жа артыкуле акадэміка Ю. Астроўскага. Акаваеца, «гены, как мы говорили, передаются от поколения к поколению только при половом общении!» Ну, калі ўжо дайшло да половы стасункаў, тут, сапраўды, сам чорт не разъбэрэцца, каторы паляк, а каторы «пляяк». А ці не падумаема наша мэдыцына над тым, каб разам з тэстам крыўі на AIDS праводзіць яшэ адзін: на польскасць? І ўжо тым, хто на вытрымае, ніякіх пашпарту з польскім прозвішчам і клясыфікацыяй «пляяк» у пятym пункце не выдаваць... Тым болей, што прэзэдэнт у гісторыі мэдыцыны быў. Таму прапаную неадкладна зьвярнуцца да міжнароднай супольнасці па дапамогу неабходным абсталяваньнем ды рознымі штучкамі аднаразовага ўжытку. Гэта вам не жартачкі, бо палянізацыя справа сур'ёзная і барацьбу зь ёй трэба пастаўіць на моцную навуковую-тэхнічную глебу.

Антось Палякоў.

Сапраўднае прозвішча, групу крыўі і рэзус-фактар аўтара рэдакцыя ведае.

Ф.ШКІРМАНКОЎ

«Что делать?»

У пачатку сьнежня ў Бярэсці пры рамонце каталіцкага касьцёлу (былога краязнаўчага музею) уз्�вікла затрымка — куды падзець помнік Леніну, які стаяў на ўваходзе ва ўвескі рост? Плянавалася аддаць яго ў вайсковую частку для аховы ад «празревающего» народу, але вайскоўцы падумалі і адмовіліся ад гэтага камуністычнага ідалу, справядліва вырашашу, што ім бы паболей кватэр, лепшае харчаваньне, вонраткі, ды і сапраўды, што зь ім рабіць — абект не вяенна грызначэння. Сама кампартэліта таксама вырашила не рызыкаваць і адмежавалася ад свайго правадыра, добра разумеочы, што

сёньня ад чорнай ікры й сервілатнай каубаскі толку болей, чым ад ленінскай скульптуры. Рабочы кляс на заводах і фабрыках, які калектыўна выходзіць з шэрагаў КПСС, канешне не дапусьціў бы такі выраб на сваёй тэрыторыю. Устаноўліваць жа дзе-небудзь у горадзе на пляцу гэтага вялікага рэвалюцыянера ды яшча з працягнутаю рукою, партыйны наменклатура не адважылася, вельмі гэта нагадвала жабрака, што просіць міласціню ў жабрацкага народу. Па-сугодлісія капэсесаўцы з гэтым манументальным творам, ды і вырашилі Яго тут жа на прыступках разъбіць. Трахнулі Яго аб падлогу і справе канец, потым зъялялі

асекпкі гіпсу й арматуры і зьвязлі на съметнік. «Пакутлівая» проблема — куды Яго падзець, вырашана па справядлівасці і належна! Дарэчы! У Бярэсці засталося яшчэ такога некалькі штук. На ленінскае пытаньне: «Что делать?» адказ даі самыя камуністы-ленінцы. Народ падтрымлівае гэтае расшэнне. У гэтым пытаньні сапраўды, народ і партыя — адзіны!

Бярэсце. Сьнежань 1990 г.

Г. Самойленка
сустаршыня АДПБ,
сібра гар. рады БНФ

Допісы

Паводле съведчаньня відавочцаў, пад час сустрыцы ў афіксе Гарбачова з партыйна-гаспадарчым актывам Гомельскай вобласці ля будынку абласнога камітэту стала група людзей з плякатамі на якіх выказываўся недавер прэзыдэнту. Праз якія час нейкай жанчынай з крыкімі ў абарону прэзыдэнта кінулася вырываваць плякаты з рук. Калі ёй гэта не удалося, яна зьнікла і неўзабаве зноў з'явілася, але з уласным «шэдэўрам» да кіёчка быў прычэплены невялікі аркушык паперы з надпісам: «Мы за Гарбачевага!» Усе прысутныя толькі съмяяліся. Калі прэзыдэнт выйшаў на вуліцу, людзей з плякатамі асьвяцілі, Гарбачоў прачытаў і заспяшаўся ў машыну. Зразумела тут не абыцішлося-б лагоднымі папрокамі, што ён шмат дазваляе дэмакратам, тут размова

была-б сур'ёзней. Гарбачоў не рызыкнуў, па-прастому, як некалі, падысыці да людзей.

В. Паўленка

Лідары кахаюцца, а людзям гора
З цікавасцю назіраў па праграме БТ як кахаліся два лідары М.С.Гарбачоў і М.І.Дземяніцей. Як толькі спусціўся прэзыдэнт дзяржавы з трапу самалёта, ён адразу апрыніўшися ў моцных абдымках М.Дземяніцея, які пачаў шалёна цалаваць прэзыдэнта, нават мачней чым улюблёны сваю хаканью. Магчыма ён хадзеў гэтым выказаць сваю адданасць партыі, Савецкай Радзіме, камуністычнаму ўраду, а тым самым і ўсю беларускага народу?

Шамянякоў В.С.

г. Бабруйск

ДАРАГІЯ СЯБРЫ!

Паведамляем, што Вы маєце магчымасць сваімі ахвяраваннямі падтрымакаў: — Таварыства Беларускай Мовы імя Францішка Скарыны дзеля ажыццяўлення мэтаў, вызначаных Статутам ТВМ па адраджэнню беларускага слова. Цэнтральны раҳунак — 700510 у Белжылсацбанку. Валютны раҳунак — 000700704 у Зынешандальбанку СССР. — Беларускі Народны Фронт «Адраджэнне» дзеля змагання за незалежную, дэмакратичную, экаляцічна-чистую Беларусь. Раҳунак — 700318/803 у камерыйным банку «Мікабанк» Менска, МФО 400417, на імя Менскага гарадзкай арганізацыі БНФ «Адраджэнне». — Беларускі Фонд Культуры на стварэнне помнікаў славутым беларускім дзеячам: Сімёну Полацкаму, Францішку Скарыне, Васілю Ващылеву, Кастусю Каліноўскаму, Кірыле Тураўскаму, а таксама мемарыяла ахвяраў сталінскіх рэпрэсій у Курапатах. Раҳунак — 702301 Беларускага Фонду Культуры ў Рэспубліканскім жылсацбанку Менска з пазначэннем помніка, на які прызначаюца ахвяраванье.

АБВЕСТКІ

Паважаныя
Сп. Мікалюк Анатоль зь Берасця,
Сп. Вікенав Мікола з Гомеля ды
Сп. Дубіцкі Віктар з Мастоўскага раёну!

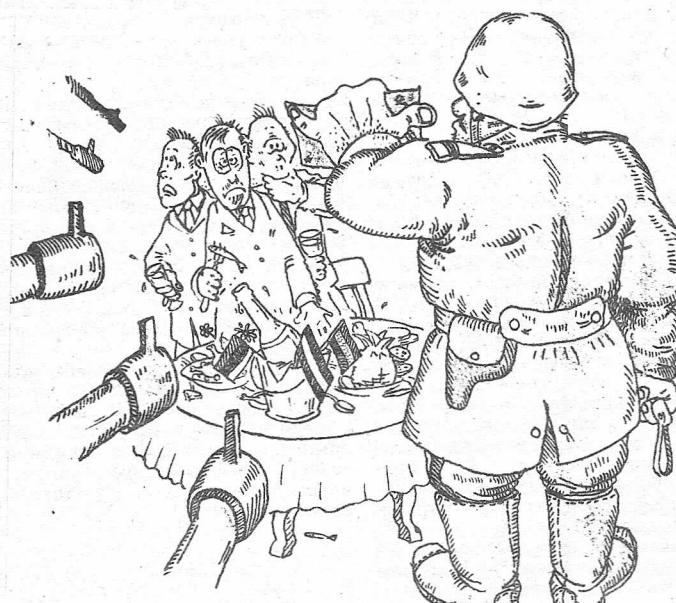
Удакладніце, калі ласка, Вашыя падпісныя адрасы.

ХТО ПАМЯНЯЕЦЦА???

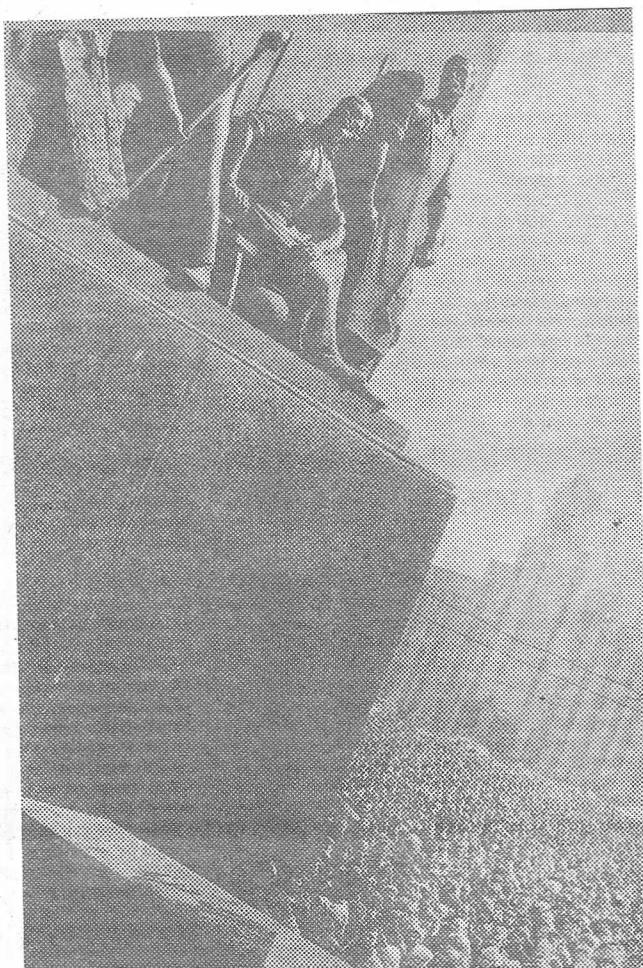
Мняю 2-пакаёвую кватэру з усімі выгодамі (першы паверх, ёсьць тэлефон) у самым цэнтры старадаўнія падольскага места Ізяслава Хмельніцкай вобласці краіны (кылая плошча 28,15 квадратных метраў) на 1-пакаёвую палепшанай пляніроўкі (з тэлефонамі) ў Менску альбо раўназначную ў іншым паселішчы (не ніжэй райцэнтра!) Менскай, Віцебскай, Гарадзенскай абласцей.

З'яўратацца пісьмова на адрас:

Украіна, Хмельніцкая вобласць, 281200, Ізяслав, вуліца Леніна, дом 21, кв.2, Капчыкі Петрусо Міхайлавічу, тэлефанавацца можна вечарамі ад 19.00 да 22.00 на 5-24-09.

Страйк... Пачалося?..

«Обновлённый Союз», за які аддалі галасы 80% жыхароў БССР, непрыемна ўразіў сваіх грамадзянаў. Надта ўжо борза пачаў «обновляцца». Пасля другога красавіка з-за шораў «голоснасыці» і «дэмакратыў» ўяўна вылезла да болі знамейная постасць большавіка — экспропрыятара. Рэакцыя «самай спокойнай рэспублікі» была неадэктывнаю. Кільбаса за дваццаць рублёў зрабіла тое, што не здолеў іі БНФ, ні дэмакраты. Раніцой 3 красавіка сталі электратэхнічны завод, завод шасіцирон, завод аўтаматычных ліній і некалькі цехаў Трактарнага. Стыхійны пратэст хутка стаў арганізоўвацца і на момант зъявлення на месцыніка прэм'ер — міністра ужо існаваў страйкам, які высунуў разам з эканамічнымі патрабаваніні адстаўкі Прэзыдэнта СССР з кабінетам міністраў, а таксама Беларускага Вярхоўнага Савету. Зъяўлянанік намесынік прыняў усе патрабаваніні рабочых і папрасіў часу да серады 10 красавіка на іх разгляд і вырашэнне. Тут жа быў прадстаўлены пакой з тэлефонам 26-50-22 для разъмяшчэння страйкаму. Рабочыя разыгішліся па сваіх працоўных месцах. Страйкам пачаў працаваць. 4 красавіка з раніцы стаў МАЗ, трактарны, мотовелазавод і інш. БелАЗ у Жодзіна, філія МАЗа ў Бабруйску, стварыліся і пачалі перамовы з адміністрацыйнай страйкам у Магілеве, Гродні, Гомлі і Берасці. Да пляца Леніна ў Менску пачалі съязкацца працоўныя МАЗа, трактарнага, мотовелазавода, іншых прадпрыемстваў горада. Пазнейшы да рабо-

чых далучыліся спачуваючыя грамадзяне і дэпутаты Вярхоўнага Савету БССР. Стыхійны пратэст, з дапамогай Рабочага Саюзу Беларусі, які стаў на чале гэтага выступа, пераўтварыўся ў арганізаваную акцыю і прыняў паўітычны характер. Арганізацыйны страйкавы камітэт Менска звязнуўся да сабраўшыхся на плошчы з наступным зваротам да ўсіх рабочых Беларусі:

«Людзі добрыя!

Мы даволі цярпелі. Але цярпець пасля 2 красавіка больш нельга. Заўтра нам ня будзе чым карміць дзяцей. Вярхоўны Савет СССР і БССР, прэзыдэнт і кабінет Паўлава — марыянэткі Кампартыі. Гэтая партыя прывіла нас да эканамічнага краху і зараз хоча захаваць сваю ўладу над намі за наша жа кошт. Яны гавораць, што гэта рабаўніцтва народа — шлях да рынку. Гэта — падман. Рынак — гэта дабрабыт і нормальны заробак, а не наша галечка. Але рабочага нельга дурачыць вечна, свой інтарэс зразумелі шахцёры Данбаса і Інты, Кузбаса і Варкуты, гэта пачынае разумець і беларускі народ. 3-га красавіка ў Менску цярпеньне народа лопнула. Была праведзена падраджальная забастоўка.

Мы прад'яўляем наступныя патрабаваніні:

— павышэнне заробка і велічыні кампенсаціі насельніцтву рэспублікі працапрыемнай рознічным цэнам;

— адмену ў нашай чарнобыльскай рэспубліцы гарбачаўскага піціпрацэнтнага падатку з продажу;

— вывад КПСС з прадпрыемстваў, дэ-

партызациі ўсіх дзяржаўных структураў; — адстаўка Прэзыдэнта СССР і саюзнага ўрада;

— распуск Зыезда народных дэпутатаў СССР, Вярхоўных Саветаў СССР і БССР; — правядзеныя новых выбараў у Вярхоўны Савет БССР на шматпартыйнай аснове;

— скарачэнне выплат ад прыбылку на 15%, выручачныя сродкі ад гэтага павінны пайсьці на заробак;

— скарачэнне кіраўнічага апарату на адну трэць і працаўладкаванне вызваленых людзей на рабочыя мейсцы;

— адмена прывілей для партапарату і ўсіх наменклатурных работнікаў;

— выдзяленне паўгадзіны часу на тэлебачаны для інфармаваньня рабочых і каардынацый дзеяньняў працоўных калектываў з мэтай, каб не было стыхійных і неарганізаваных страйкаў».

Зварот быў аднагалосна прыняты на мітынгу. Сабраўшыся на мітынгу пададзіліся данесці ў свае калектывы прапанову не зрывати працу да акрэсленага арганізацыйным камітэтам тэрміна (10 красавіка), даўшы магчымасць ураду рэспублікі адказаць на патрабаваніні працоўных.

Страйкавы камітэт працуе па адрасу:

Менск, 26-50-22 Карала 47

Пакой

Навіны друку

У Светлагорску накладам у 999 асбонікаў выходзіць маладзёжная газета «Тэлескоп». У другім ейным нумары змешчаны артыкул старшыні Светлагорскага рэдактора БНФ А. Сіліча «Які Саюз нам патребны?»

У Менску тым жа накладам выйшла выданне Рады БНФ Ленінскага раёну — «Свіслач». Газета друкуе справа здачу пра сэсію райсовету, артыкул П. Залужнага пра г.зв. спрадвечную цігу беларусаў да Маскоўскай, малавядомыя творы Гальша Лёўчыка, зварот Аргкамітэта РСБ і Савета рабочых камітэтаў г.Менску і інш...

Аршанская газета «Лідер» адну са сваіх сакавікіх бачына ў аддала «так называеым «бэнэфісным публікацыям» і напрасіла чытачоў адгукніцца на гэткі съмель крок. Да гонару газеты бачына атрымалася зъмястоўнай.

Да нас прыйшоў трэці нумар газеты «Рокаш», якую выпускае Прыазерская гарадзкая рада ТБМ, што ў Джэзказганскай вобласці Казахстану. Вельмі шкада, што я не могуць чытаць яго большасць туцьшых беларусаў. Іх агарнуў бы сорам за сваю бязьдзейнасць... Ніжэй зъмяшчаем адзін з артыкулаў «Рокаша».

ЛЮДЗІ, ПАМОЛІМСЯ ЗА БЕЛАРУСЬ

«Магутны Божа! Уладар Сусьветаў
Вялікіх сонцаў і сарц малых!
Над Беларускім ціхай і ветлай
Рассып прамені свае хвалы

Дай спор у працы штодзённай шэрэй
На лусту хлеба, на свой родны край.
Павагу, сілу і велич веры
У нашу праўду, у прышласць дай.

Дай урадлівасць жытнёвым нівам,
Учынкам нашым пашлі ўмалот,
Зрабі магутнай, зрабі шчаслівай
Краіну нашу й наш Народ.»

АМАН.

Бо што ж яшчэ засталося нам, простым людзям, не маючым доступу ні да Вярхоўнага Савету, ні да ўраду, не маючым ні грошай, ні зброй, не маючым ніякай магчымасці дапамагаць нашай Бацькаўшчыне, сваёй Беларусі ў цяжкі для яе час, калі кіраунікі рэспублікі з усей сілой пахаць яе ў хамут, а мо настав у кайданы новага саюзнага дагавору. Паўтара дні папяровага сувэрэнітэту невыносным цяжарам аказаліся для нашага ўраду. І, як толькі з Масквы прагучала покліч, ён кінуўся з усіх ног пад крыло старэйшага брата, не зважаючы ні на сваю годнасць, ні на годнасць свайго народу. Ужо накіравана ў Маскву камісія з прадстаўнікі беларускага народа», каб дапамаг-

«САМОТНІК»

Выйшаў з друку лютайскі нумар беларускага DX інфартатора «САМОТНІК». Ён паведамляе аб беларускай радыёпрограмме «Нёман» у Чыкаре, інфармуе радыёматараў аб новым радыёпрыёмальніку «Верас 225», што карыстаец-

ца вялікім попытам у менскіх крамах і дае шмат іншых цікавых навінаў для радыёаматаў й радыёслушачоў усіх узростаў.

Каб выпісаць «САМОТНІКА» трэба пералічыць 60 кап.(кошт 1 нумару) або 1.80, 3 ці 6 (на год) рублёў на адрес:

індэкс банка — 220088, разыл.рахунак № 609083 у Ленінскім аддзяленні ЖСБ у Менску, МФА 400268. Не забудзьце дадаць Ваш адрес і прозвішча.

Узлом, крадзёж, пажар...

Што далей?

«Працягваецца чорная серыя няшчасціц і бедаў Праваслаўнай царквы на Беласточыні. Пажары, узломы, крадзяжы...» — піша Я.Максімюк у «Ніве» №8 ад 24 лютага г.г. На гэты раз згэрзла плябанія ў Караплевым Мосьце. У айца -настаяцеля Я.Міхальчука клопатай і праблемай хапала дагэтуль і без пажару. Спачатку зладзеі залезлі ў яго-

ны гараж, а ў леташнім лістападзе з царквы былі ўкрадзены 13 каштоўных абразоў, даразахавальніца, літургічнае начынне, Евангельле ў каштоўным перапліце, напрастольны крыж і плашчаніца. Паліцэйскі росшук ня даў тады ніякіх вынікаў. Як будзе на гэты раз?

Ніхто ня зьдзівіца, калі пажар будзе аў яўлены няшчасным выпадкам. Бо дужа неэфектыўна працуе польская паліцыя ў выкryцці ранейшых злачынстваў. «Звыш паўгода мінула пасля пажару царквы на Грабарцы, — злачынца нібыта склонены, але нічога не чуваць пра вынікі раследавання, пра суд...

Z

чи спрытней той дагавор падмазаць ды падмалываць, каб блізіцца ён, як велікоднае яечка ды вабіцца да сябе нехлямяжага беларуса.

Людзі, памолімся Богу, каб зьнайшёшті з нашае зямлі свой праклён, з-за якога кожнае пагадненіе, кожны саюз із дагавором з якім-небудзь суседнім народам вядзе да ўсё большага заняды беларускае наці, да яе нікчэмнасці нават у вачох дзяцей сваіх. Кожны такі саюз — чарговая Галгофа беларускага народу.

Галгофа першая. Канец 10-га стагодзідзя. Крывіцкія землі Палацкага княства гвалтам далаўчаны да Кіева. І няма ўжо крывічоў, а разам з імі дрыгавічоў, радзімічаў, вяцичаў, — ёсьць толькі Русь. Плямёны нашай зямлі першы раз трацяць свае імёны, сваю самабытнасць, свае традыцыі.

Галгофа другая. 1395 год. Вялікі князь Ягайла, уладар магутнай і неабсяжнай славіна-балтскай дзяржавы, якая ўтварылася ў выніку асыміляцыі дрыгавічамі балцкага племені Літва і ад гэтай Літвы ўзяла сабе імя, якая пераняла славу Палацка і аб'яднала ў сабе і крывічоў, і дрыгавічоў, і раздімічаў, і вяцичаў, і палян, і севяран, і аўкштайтаў, і жэмайтаў, і яцвягяў, гэтыя вялікія князі жыцціца на каралеўне польскай. Дынастычная вунія 1395 года — пачатак трагічна інядалых саюзаў Беларусі. Паслья сімерыці Вітаўта цэнтар каралеўскай улады — Польшча паянгнула ў сябе ўсе жыватворныя сокі Беларускай дзяржавы. Польшча вымагала польскасці, польскай мовы і каталіцызму, пачалаася палянізацыя.

Галгофа трэйцяя. Люблінская вунія 1569 года. Аб'яднанне дзяржаваў ВКЛ і Польшчы. Беларусь траціць дзяржаўнасць. Палякі папаўзлі на Беларусь, захопліваючы і землі, і пасады, і ўладу. Ідзе зьнішчэнне ўсіх дзяржаваўных інстытутаў ВКЛ. Галго-

фа чацвёртая. Берасцейская вунія 1695 году. Рэлігійная вунія. Беларус адрываеца ад праваслаўя, але католікам не становіца. Ен — вуніят, чужы і для Масквы й для Варшавы. Ен між двух агнёў. Паспрабуй не апчыся.

Галгофа пятая. Канец 18 стагодзідзя. Да-лучынне Беларусі да Расеі. Рэлігійная вунія скасаваная. І падсмененія беларусы кідаюцца хто ў рускія, а хто ў палякі. Нация раскалолася. Быццера з мапаў і памяці Вялікага Княства Літоўскага, звязыся Паўночна-Захадні край. Беларуская мова забаронена. Назва Беларусь забаронена.

Галгофа шостая. 1922 год. БНР разгромлена. БССР дабравольна ўваходзіць ў склад СССР. 2 мільёны распятых на крыжы ГУЛАГа. Ліквідаваныя беларускія школы, беларуская мова выцесьнена з усіх сферай ужытку. Мову ўжывавае 20% насельніцтва рэспублікі. Ніводнага беларускамоўнага фільма, мізэрныя наклады беларускамоўных кніг. Людзі саромеюцца гаварыць па-беларуску. Чарнобыль...

І вости беларуса вядуць на сёму Галгофу, у новы саюз. Божа, здымі свой праклён. Інайчы гэтага дагавору мы не перажывём. Беларускай наці ня стане. Магутнага збору занеслы ў Чырвоную кнігу, каб ня зьнік з Зямлі. Куліка балотнага занеслы ў Чырвоную кнігу, каб ня зьнік з Зямлі. Кобру ядывіту занеслы ў Чырвоную кнігу, каб ня зьнікл з Зямлі. Божа, ў яку ж кніту трэба занесыці беларускую націю, каб ня зьнікл з Зямлі яна, каб убачыць яе адраджэнне. Людзі, пакуль ня позна, памолімся за Беларусь.

Яраслаў Грын’кевіч,
гімн Натальлі Арсеньневай
(Рокаш №3)

АБВЕСТКІ

Рэдакцыя беларускага газеты СВАБОДА мае
й распаўсюджвае наступныя незалежныя
выданні:

ЛІТАРАТУРА-1**ЛІТАРАТУРА-2**

зборнікі твораў новых беларускіх
літаратаў. Кошт аднаго асобніка — 3
рублі.

КСЭРАКС БЕЛАРУСКІ-1 літаратурны
зборнік літаратаў з Наваполацку. Кошт
аднаго асобніка — 2 рублі.

ДЗЕНЬ ВОЛІ-90

ДЗЕНЬ ВОЛІ-91 святочныя выданні
да ўгодкі абвешчання незалежнай Беларускай
Народнай Рэспублікі. Кошт аднаго асобніка — 30
коп. **БЕЛАРУСКІ КАЛЕКЦЫЯНЭР № 1,2,3**
выданыя Арганізацыяна камітэту Беларускага
таварыства калекцыянераў. Кошт
першага нумара — 40 кап., другога і трэй-
цяга — 60 кап.

BYELORUSSIAN (Bielarusian) REVIEW-3
каліфарніскі англамоўны бюлетень-
штокваральнік, які пашырае
інфармацыю пра Беларусь па ўсім свеце.
Выданыя Каліфарнійскага аддзелу
Беларуск-Амэрыканскага Задзіночаныя.
Кошт аднаго асобніка 1 рубель.
КУПАЛЬСКАЯ ПАШТОУКА кошт — 30
коп.

ПАШТОУКА 25 САКАВІКА — кошт 60
коп. Усе гэтыя выданні можна атры-
мазы даслаўшы гроши паштовым пера-
казам на адрас: 222690, Менская вобласць,
Сталепецкі раён, вёска Новы Свержань,
зувулак Сталепецкі, д. 20, Сп. Тулейку
Міаско. У Менску гэтыя выданні можна
набыць у шапікі ТБМ, што месьціца
на супраць ГУМу.

* * *

Ініцыятыўная група беларускага газеты СВАБОДА паведамляе, што ёю
пададзеныя дакументы на
рэгістрацыю беларускага газеты

«Наша Ніва».

Распачаць выданыя газеты мяркуецца
увесну 1991 году. Дарагія чыта-
чы! Вашыя меркаванні, пажаданні
у гэтай справе, а таксама запікі на
падпіску ды ахвяраванні кіруйце,
каля ласка, на адрас:

**МЕНСКІ ПАШТОВЫ АДРАС
ДЛЯ НАШАЕ НІВЫ**

220131, Менск-131,

п/с 229,

НАША НІВА,

Паштовыя пераказы на гэты адрас
будзе забіраць — Чубрык Кацярына
(Кася) Мікалаеўна.

Беларусы-вайскоўцы жыхары Масквы
ўтварылі Аркамітэт па правядзенні уста-
ноўчага з'езду беларусаў-вайскоўцаў,
яны звязтаюцца да ўсіх беларускіх вайско-
вых згуртаванняў, да ўсіх сівідомых
ахвіцэраў-беларусаў з прапановай дасы-
лациі лісту са звязкі падзеламі пра беларускі вай-
сковы рух і прапановамі па правядзенні
з'езду. Лісты трэба дасыліць на адрас:
105203, г.Москва, ул.Первомайская,
128/9-73

Атрымаць СВАБОДУ Вы можаце:

1. У межах рэспублікі, калі падпішацесь
у любым аддзядненні «Белсаюздруку» ці
аддзядненні паштовае связі. Наш падпісны
індэкс у Беларускім рэспубліканскім
катаалёзе: 63887. Кошт на падпіску: на адзін
месяц — 1 рубель; на 3 месяцы — 3 рублі,
на паўгады — 6 рублёў.

2. У межах СССР, пачынаючы з любога
нумару (на жаданні дасылаюцца й раней-
шыя нумары), калі накіруеце адвольную
суму грошы (зъ якой пасыльку будзе
вылічыцца кошт кожнага дасланага Вам
нумару) паштовым пераказам на адрас:
220045, Менск, п/с 17, Сп. Сабаленка
Алесю. Пра вычарпаныя пераказаныя сумы
Вам будзе паведамлена разам з
апошнім нумарам газеты.

Атрымаць СВАБОДУ могуць Вашыя
свяякі ці сябры, што жывуць па-за межамі
СССР (у Польшчы, Амэрыцы, Аўстраліі і
г.д.): калі Вы аформіце ім падпіску паш-
товым пераказам, на адрас пададзены абза-
цам вышэй. У гэтым выпадку з дасланай
Вамі сумы, акрамя кошту кожнае газеты,
будзе вылічыцца кошт паштовае перасылкі.
Просьба пры афармленні паштовае пера-
казу ахайна і дакладна пісаць зваротны
адрас.

Увага: пададзены раней факс ня слуш-
ны; інфармацыю просім падаваць на ну-
мар:

(0172)209125.

Цэны прызначае**Дырэктар рынку**

З 1 красавіка ў СССР вяявім загадам
пададзенца цэны. Генсек ЦК КПСС усё
яшчэ верыць у абсурдны «сацыялістычны
рынак». Але ж на рынку цэны дыктуюте ры-
нак, а не дырэктар рынку. І не праз цэны
ідуць да рынку, а наадварот. Можна альбо
аднайчы «адпусціць» цэны на рынак і,
сочачы за ім, займашца падаткай і кам-
пенсацыйнай палітыкай, альбо «адпускаць»
іх патроху, даводзічы народ да злобне-
насці. Гарбачоў абраў другі шлях. Гэта
значыць, што неўзабаве пасылька красавіцага
нам трэба чакаць новага падвышэння цэнту,
пасылька — яшчэ новага і яшчэ, і яшчэ...

Пакуль у людзей на лопне цярпеньне. Но да
поўных паліцаў у крамах адміністрацыйна-
камандавае падвышэнне цэнту не прывядзе
ні сёняня, ні праз тры гады.

C.

УСЁ ПРА ЎСЁ

* * *

Мастакі беларусы, якія жывуць у Балты
правялі свой установчы з'езд у Рызе, наз-
наўшы сваё новае аб'яднанне «Маю горна».
На з'ездзе быў прыняты статут і зацвер-
джан плян далейшай дзеянасці. Стар-
шина суполкі В.Целеш паведаміў, што
сярод бліжэйшых акцый аўяднання —
мастакская выставка ў Рызе, Эстонії,
Вільні, Ленінградзе і ў Менску

В.Цыганкоў

* * *

Працоўныя калектывы Партызанска-
го-населенія накіравалі ў Саўмін БССР
зварот у якім выказалі пратест супраць
5% падатку з продажу тавараў, які ў
народзе ахрысьцілі «прызыдэнцкім». Між
тym на фоне новага падвышэння кошту
гэтыя 5% могуць здацца кропляй. 2 красавіка,
як ужо абвешчана плянунецца па-
даражанне тавараў шырокага ўжытку ў два
і болей разоў. З атрыманага ў выніку пры-
бытку Беларуская Рэспубліка павінна
будзе выплатыць у саюзны бюджет 4,2
мільярды рублёў. Па непакірважаных
з'вестках Саўмін БССР вымушана быў
згадзіцца на гэтую сваесабліваю кантрыбу-
цыю пасылька таго, як прадстаўнік Саўміна
БССР пагражай пакінучы рэспубліку без
энэргетычнага забяспечэння.

А.Ліпай

ДЗЯКУЕМ!

Рэдакцыя сардэчна дзякую за ахвяра-
ванні на беларускую газету СВАБОДА сп.
Mixasio Верасіле, які даслаў 60 рублёў,
сп. Алегу Януму, з Гародні — за 15
рублёў ды сп. Сяргею Хмары з Канады,
які даслаў 5 даляраў. Вашыя ахвяра-
ванні спрыяюць выходу ў сьвет
адзінай апазыцыйнай газэце на Беларусі.
Вялікі дзякую!

Рэдакцыйная рада:

С.Дубавец, П.Жук, В.Корзун, В.Аўтушка,
А.Крыштаповіч, А.Лапшэнак, С.Харэўскі,
Выдавец П.Жук.

Дасланыя матар'ялы рэдакцыя не вяртае і
не рэцензуе. Думка аўтараў не абвяжэкова
супадае з меркаванымі рэдакцыі.
Факс (0172)209125. Ліцэнзія № 10. Афсэт-
ны друк. Друкарня МАУ.

ВІАРПЛ

PRZEDSIEBIORSTWO PRODUKCYJNO - HANDLOWO - USŁUGOWE Sp. z o.o.

02-516 WARSZAWA

ul. Starościnska 1B. Tel. 48(22) 483061

